

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних занять з курсу
«Міжнародні кредитно – розрахункові та валютні операції»
для студентів спеціальностей
073 «Менеджмент»,
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Харків 2018

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
"ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ"

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

«Міжнародні кредитно – розрахункові та валютні операції»
для студентів спеціальностей
073 «Менеджмент»,
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Затверджено
редакційно-видавничою
радою університету,
протокол № 2 від 24.05.2018

Харків
НТУ «ХПІ»
2018

Методичні вказівки до практичних занять з курсу «Міжнародні кредитно – розрахункові та валютні операції» для студентів спеціальностей 073 «Менеджмент», 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»/ уклад. Другова О.С., Клепікова С.В., Шевченко М.М.– Харків: НТУ «ХПІ», 2018. – 75 с.

Укладачі: С.В. Клепікова
М.М. Шевченко
О.С. Другова

Рецензент Т.Ю. Назарова

Кафедра менеджменту зовнішньоекономічної діяльності та фінансів

ВСТУП

Досвід провідних країн світової спільноти переконливо доводить, що економічне зростання й забезпечення ефективних умов для стабільного розвитку економіки, покращення соціального захисту та добробуту населення можливі лише за умови ефективного розвитку банківського сектору ринкової економіки.

Банківська система України – серед вітчизняних флагманів ринкових реформ. Із проголошенням у серпні 1991 року незалежності Україна отримала змогу самостійно формувати власну банківську та грошову системи. Правовою основою функціонування банківської системи став прийнятий у березні того ж року Закон України “Про банки і банківську діяльність”, що закріпив основні засади, на яких мала будуватися нова дворівнева банківська система України. Вона створювалася з метою розширення інфраструктури ринкової економіки, поліпшення обслуговування підприємців та населення, наближення банківських установ до їхніх клієнтів.

Інтеграція до Європейського Союзу – пріоритетний напрямок, який Україна визначила для свого розвитку. Поступове наближення до світових, і насамперед європейських, стандартів обумовлює необхідність розвитку міжнародних розрахункових операцій.

Сучасна світова економіка характеризується значною інтегрованістю. У зв'язку з цим стає поширеною співпраця між суб'єктами підприємництва, розташованими у різних країнах. Одним з основних моментів у здійсненні зовнішньоекономічних договорів (контрактів) є взаєморозрахунки між сторонами – резидентами різних країн, які через їх специфіку прийнято називати міжнародними розрахунками.

При цьому такі розрахунки можуть бути пов'язані не лише з торговельними, але і з кредитними, інвестиційними або іншими зовнішньоекономічними відносинами. Учасниками розрахунків можуть бути установи, організації, підприємства й окремі фізичні особи, які є платниками або одержувачами коштів.

ТЕМА 1. Середовище міжнародних валютно-фінансових і кредитних відносин

Ключові терміни: *Валютні системи, становлення світової валютної системи, поняття валюти, види валют, курси валют, види валютних котировок, девальвація та ревальвація валюти, види конвертованості валют, валютна інтервенція, валютні обмеження, диверсифікація валютних резервів.*

Валюта - грошові знаки, кредитні та платіжні засоби, які використовуються в міжнародних розрахунках. Національна валюта – грошові знаки, кредитні та платіжні засоби конкретної країни, що використовуються в міжнародних розрахунках.

Валютна система - державно-правова форма організації валютних відносин. Головне призначення валютної системи – забезпечення міжнародного обміну товарами і послугами; функціонування з метою обміну достатньою кількістю відповідної валюти за наявності гнучкого і ефективного валютного механізму.

Розрізняють національну, світову та регіональну валютні системи.

Види валютних курсів:

1. За методами котирування: прямі, непрямі
2. За строками котирування: спот-курс, форвард-курс, крос-курс
3. За механізмом регулювання: плаваючий, фіксований, змішаний
4. За суб'єктами угоди: курс покупця, курс продавця

Девальвація – зниження курсу національної валюти по відношенню до іноземних валют або міжнародних лічильних одиниць (СДР, ЕКЮ).

Ревальвація – підвищення курсу національної валюти по відношенню до міжнародної валюти або міжнародної лічильної одиниці.

Конвертованість валюти – здатність валюти певної країни вільно обмінюватись на валюти інших країн та міжнародні платіжні засоби за діючим курсом. Розрізняють повну і часткову, внутрішню і зовнішню конвертованість валют, а також замкнену (неконвертовану) валюту.

Валютна інтервенція – втручання центрального банку в операції на валютному ринку для того, щоб впливати на курс національної валюти.

Валютні обмеження – обмеження, що вводяться державою на операції з валютою, золотом та іншими валютними цінностями.

Диверсифікація валютних резервів – політика держав, банків, монополій, яка направлена на регулювання структури валютних резервів шляхом включення до їх складу різних валют з метою забезпечення міжнародних розрахунків, проведення валютної інтервенції і захисту валютних втрат.

Самостійна робота студентів

Основні питання практичного заняття.

1. Передумови та етапи становлення валютної системи України
2. Режим валютного курсу в Україні
3. Сучасні характеристики міжнародного фінансового середовища

Основні питання самостійної роботи.

1. Еволюція світової валютної системи.
2. Етапи становлення Європейської валютної системи.
3. Зовнішній борг України

Теми для рефератів.

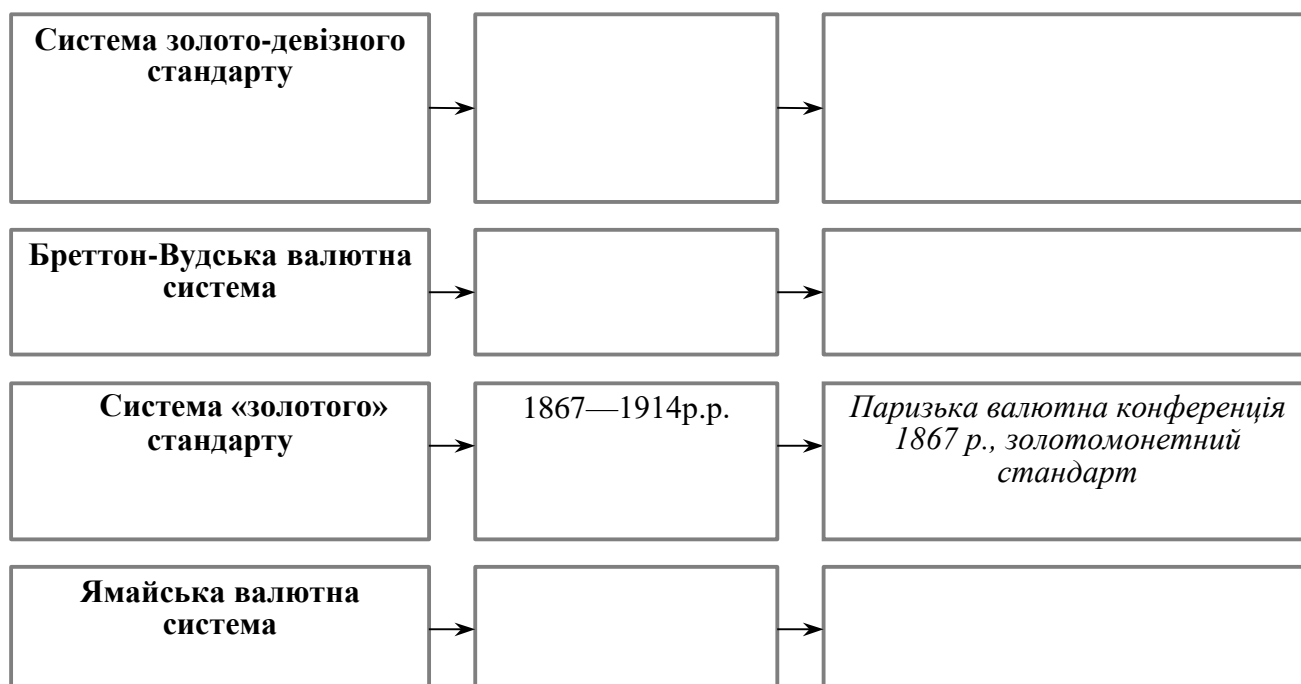
1. Розвиток валютної системи України.
2. Еволюція валютних систем.
3. Декрет Кабінету Міністрів «Про систему валютного регулювання і валютного контролю».

Вправи для самостійного виконання

Вправа 1. Назвіть відомі Вам елементи валютних систем та заповніть таблицю.

Основні елементи національної і світової валютних систем	
Національна валютна система	Світова валютна система
1.	1.
2.	2.
3.	3.

Вправа 2. Охарактеризуйте за схемою названі валютні системи.

Вправа 3. Назвіть основні елементи системи «золотого» стандарту.

Five horizontal boxes with a chevron shape on the left side, intended for listing the elements of the gold standard system.

Вправа 4. Назвіть основні елементи системи золотодевізного стандарту.

Вправа 5. Назвіть основні елементи системи Бреттон-Вудської світової валютної системи.

Вправа 6. Назвіть основні елементи системи Ямайської світової валютної системи.

Вправа 7. Охарактеризуйте Європейську валютну систему.

Період функціонування	
Передумови виникнення	
Мета	
Регулюючі органи	
Режим валютних курсів	
Основні елементи	

Вправа 8. Охарактеризуйте форми конвертованості (оборотності) за видами та суб'єктами зовнішньоекономічних операцій та від місцеперебування суб'єкта. Наведіть приклади країн, які піддержують ці форми

	Характеристика	Страни
<i>За видами та суб'єктами зовнішньоекономічних операцій</i>		
Вільно конвертовані валюти (ВКВ)		
Частково конвертовані валюти (ЧКВ)		
Неконвертовані валюти (НКВ)		
<i>Від місцеперебування суб'єкта</i>		
Зовнішня конвертованість (оборотності)		
Внутрішня конвертованість		

Вправа 9. Назвіть етапи становлення валютної системи України. Дані занесіть у таблицю.

Етапи (дати)	Нормативні та законодавчі акти

Практичні завдання

1. Американська корпорація «Фреш гросс» постачає соєвий шрот для виробництва кормів англійській компанії «Хелфічікен». З 1 січня курс фунта стерлінгів (ф. ст.) знизився з 2,8 до 2,4 дол. за ф. ст.

Визначте, яких збитків зазнають американські експортери внаслідок зниження курсу фунта стерлінгів, якщо сума не виконаних ними контрактів перед партнерами становить 35 млн. ф. ст.

2. Припустимо, що американський долар котирувався в Монреалі проти канадського долара за курсом 1 дол. США = 1,19 дол. Канади.

Визначте котирування канадського долара в Сан-Франциско при збереженні одного й того самого їх курсового співвідношення на цих валютних ринках.

3. Припустимо, що курс долара в Токіо становив 132 єни, а в Мехіко — 3,045 песо. Розрахуйте курс мексиканського песо щодо єни в Токіо і курс японської єни щодо американського песо в Мехіко.

4. Розрахуйте співвідношення між гривнею (UAN) та швейцарським франком (CHF), якщо курс покупця

$$1\text{USD} = 20,520 \text{ (UAN)}$$

$$1\text{USD} = 0,964 \text{ (CHF)}$$

курс продавця

$$1\text{USD} = 20,578 \text{ (UAN)}$$

$$1\text{USD} = 0,978 \text{ (CHF)}$$

ТЕМА 2. Платіжний баланс країни

Ключові терміни: *розрахунковий баланс, баланс міжнародної заборгованості, платіжний баланс, статті платіжного балансу, вимірювання сальдо, фактори, що впливають на платіжний баланс, методи регулювання платіжного балансу.*

Існує кілька видів балансів міжнародних розрахунків:

- розрахунковий баланс (баланс використовується для виявлення країн - нетто-кредиторів і нетто-боржників. Він характеризує співвідношення всіх заборгованостей певної країни з боку іноземних партнерів на певну дату і зобов'язань щодо них цієї країни незалежно від строків надходження платежів);
- баланс міжнародної заборгованості (показує лише співвідношення між закордонними активами і золотовалютними резервами країни з одного боку і зобов'язаннями перед іноземними вкладниками з другого);
- платіжний баланс (показує співвідношення платежів за кордон і надходжень з-за кордону за певний період часу (рік, квартал, місяць)).

Платіжний баланс- це балансовий рахунок міжнародних операцій як вартісне вираження всього комплексу світогосподарських зв'язків країни у формі співвідношення надходжень і платежів.

Будь-яка операція, результатом якої є платежі за кордон, входить в ПБ, як «дебет» і враховується з відмінним знаком «-». І навпаки, будь-яка операція, результатом якої є платежі із-за кордону входить в ПБ, як «кредит» і враховується з позитивним знаком «+».

Платіжний баланс складається з таких розділів:

- торговельний баланс, тобто співвідношення між вивезенням та ввезенням товарів;
- баланс послуг і некомерційних платежів (баланс "невидимих" операцій);
- баланс руху капіталів та кредитів.

Торговельний баланс — це співвідношення вартості експорту й імпорту. Оскільки значна частина зовнішньої торгівлі здійснюється в кредит, є розбіжності між показниками торгівлі, платежів та надходжень, що фактично здійснені за відповідний період.

Баланс послуг і некомерційних платежів - включає платежі й надходження з транспортних перевезень, страхування, електронного, передачі інформації, культурних та наукових обмінів, різних комісійних зборів, реклами, організації виставок, ярмарок і т. ін.

Баланс руху капіталів і кредитів виражає співвідношення вивозу і ввозу державних і приватних капіталів, наданих і одержаних міжнародних кредитів.

Фактори, які впливають на стан платіжного балансу: нерівномірність економічного і політичного розвитку країн, міжнародна конкуренція; циклічні коливання економіки; зростання закордонних державних витрат, пов'язаних з мілітаризацією економіки і військовими витратами; посилення міжнародної фінансової взаємозалежності; зміни в міжнародній торгівлі; вплив валютно-фінансових факторів; інфляція; торговельно-політична дискримінація певних країн; надзвичайні обставини: неврожай, стихійні лиха, катастрофи; та ін..

Самостійна робота студентів

Основні питання практичного заняття.

1. Платіжний баланс та економічна ситуація в Україні :динаміка, фактори, що впливають.
2. Вплив платіжного балансу країни на валютний курс національної валюти.
3. Методи регулювання платіжного балансу.

Основні питання самостійної роботи.

1. Платіжні баланси країн, що розвиваються.
2. Платіжні баланси Росії, США, Японії, Великобританії, Германії, Австралії.
3. Державне регулювання платіжного балансу.

Теми для рефератів:

1. Платіжний баланс України 2000-2005 рр.
2. Платіжний баланс України 2006-2011 рр.
3. Платіжний баланс України 2012-2017 рр.
4. Теорії платіжного балансу.

Вправи для самостійного виконання

Вправа 1. Наведіть сучасну класифікацію статей платіжного балансу за методикою МВФ

A. Поточні операції

Підсумок: A. Баланс поточних операцій

B.

Підсумок: A + B

C.

D. Помилки і пропуски

Підсумок: A + B + C + D (відповідає концепції ліквідності в США)

E. Компенсуючі статті

F.

G.

Підсумок:

H. Підсумкова зміна резервів SDR (СІІЗ)

Вправа 2. Назвіть, що служить матеріальною основою регулювання платіжного балансу

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

Вправа 3. Приведіть, які заходи використовуються для зменшення дефіциту платіжного балансу

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Вправа 4. Які фактори впливають на платіжний баланс. Поясніть.

Фактори	Пояснювання. Приклади.

Практичні завдання

1. На підставі операцій складіть платіжний баланс.

Припустимо, що всі операції відбуваються у вигаданій країні N, в якій в якості внутрішньої валюти виступає долар.

1. Європейський імпортер купує устаткування у виробника з країни N на 3 млн. доларів. Оплата здійснювалася за рахунок скорочення доларових депозитів, що належать європейським банкам, розташованим в країні N.

	Стаття	Сума
Кредит		
Дебет		

2. Імпортери країни N придбали продукти у постачальників з Латинської Америки на суму 1,2 млн. доларів. Оплата була проведена переказом доларових коштів експортерам в Латинську Америку, які продавали ці кошти латиноамериканським банкам.

	Стаття	Сума
Кредит		
Дебет		

3. Туристи з країни N подорожують по Європі і витрачають 400 тис. доларів на дорожні витрати, готель і їжу. Вони обмінюють дорожні чеки в доларах на євро в різних банках Європи. У свою чергу, європейські банки депонують дорожні чеки на інші рахунки в банках країни N.

	Стаття	Сума
Кредит		
Дебет		

4. Резиденти країни N отримують процентні виплати і дивіденди в розмірі 200 000 доларів за своїми портфельними інвестиціями в Лондоні, Цюріху та Парижі. Ці кошти можна отримати через клірингові рахунки європейських банків у внутрішніх банках країни N.

	Стаття	Сума
Кредит		
Дебет		

5. Підприємство країни N купує 60% голосуючих акцій в європейській компанії за 800 тис. доларів. Оплата проводиться в формі переказу доларів продавцю. Продавець обмінює долари на свою валюту, а європейські банки акумулюють отримані долари на депозитах в банках країни N.

	Стаття	Сума
Кредит		
Дебет		

6. Уряд країни N надає допомогу Україні у формі одностороннього трансферту сільськогосподарської продукції на суму 300 000 доларів. Україна не виплачує жодних готівкових коштів, але односторонній трансферт відображений в платіжному балансі країни N.

	Стаття	Сума
Кредит		
Дебет		

7. Центральний Банк Великобританії купує 100 000 доларів країни N у англійських комерційних банків. Оплата здійснюється по внутрішній валюті.

	Стаття	Сума
Кредит		
Дебет		

8. Банки країни N беруть участь в кредиті, що надається Аргентині, на суму 50 тис. доларів. Позичальник з Аргентини тимчасово депонує долари в банк країни N.

	Стаття	Сума
Кредит		
Дебет		

9. Європейський інвестор здійснює покупку простих акцій, зареєстрованих і які беруть участь в торгах на фондовій біржі країни N, на суму 80 тис. доларів. Він здійснює оплату придбаних у європейських банків доларів, внаслідок чого ці банки витрачають кошти на своїх доларових рахунках в банках країни N.

	Стаття	Сума
Кредит		
Дебет		

Платіжний баланс країни N (млн. дол.)

Статті	Кредит	Дебет	Разом
I. Поточні операції			
1. Експорт товарів			
2. Імпорт товарів			
3. Туризм			
4. Дохід від інвестицій			
5. Усього за розділом			
II. Односторонні платежі			
6. Офіційні трансферти			
III. Баланс поточного рахунку			
7. Разом			
IV. Рух капіталу			
8. Прямі інвестиції			
9. Портфельні інвестиції			
10. Банківський кредит			
11. Усього за розділом			
V. Базисний баланс			
12. Поточні платежі – довгострокові капітали			
VI. Приватний короткостроковий капітал			
13. Зобов'язання перед зарубіжними компаніями (банками)			
VII. Офіційні резервні активи і пасиви			
14. Короткострокові зобов'язання перед офіційними закордонними компаніями (банками)			
VIII. Усього			
15. Загальні отримання і виплати			

ТЕМА 3. Регулювання міжнародних валютних відносин. Валютна політика

Ключові терміни: *ринкове і державне регулювання валютних відносин, валютна політика, форми валютної політики, валютні обмеження, валютні кліринги, валютна політика країн*

Валютне регулювання – одна з форм державного регулювання міжнародних економічних відносин, спрямована на регулювання міжнародних розрахунків і порядку здійснення операцій з валютою та валютними цінностями з метою урівноваження платіжних балансів, зміни структури імпорту або його обмеження, скорочення платежів за кордон, концентрації валютних ресурсів у руках держави.

Валютне регулювання забезпечується спеціальною системою правових норм і засобів.

Національна валютна політика – це сукупність заходів, здійснюваних у сфері міжнародних валютних, кредитних та інших економічних відносин, які націлені на підтримку стабільного курсу національної валюти, підтримання позитивного сальдо платіжного балансу і формування достатніх золотовалютних резервів.

Юридично валютна політика оформляється в рамках національного валютного законодавства, міжнародних норм і двосторонніх і багатосторонніх угод.

Залежно від цілей, завдань і методів проведення валютна політика підрозділяється на:

- Структурну валютну політику
- Поточну валютну політику

Валютна політика реалізується шляхом використання таких її інструментів:

- девізна політика;
- дисконтна (облікова) політика;
- регулювання обмінного курсу валюти на основі його девальвації і ревальвації;
- подвійний валютний ринок;
- диверсифікація офіційних золотовалютних резервів
- валютні обмеження.

Самостійна робота студентів

Основні питання практичного заняття.

1. Валютна політика України.
2. Валютне регулювання в Україні.
3. Валютні обмеження, що застосовуються в Україні.

Основні питання самостійної роботи.

1. Значення та наслідки валютних обмежень.
2. Органи валютного регулювання в Україні.
3. Контроль за здійсненням валютних операцій.

Теми для рефератів.

1. Історія виникнення валютних клірингів.
2. Валютна політика і світові фінансові кризи.

Вправи для самостійного виконання

Вправа 1. В яких формах реалізується структурна та поточна валютні системи.

	Форма
Структурна валютна політика	
Поточна валютна політика	

Вправа 2. Опишіть характерні риси усіх інструментів валютної політики.

Форма валютної політики	Характерні риси
Девізна	
Дисконтна	
Подвійний валютний ринок	
Девальвація і ревальвація	
Диверсифікація офіційних золотовалютних резервів	
Валютні обмеження	

ТЕМА 4. Міжнародні валютні ринки.

Ключові терміни: валютний ринок, строкові міжбанківські операції, конверсійні операції, дата валютування, дата операції, ринок *spot*, операції *forward*, *swop*-контракти, біржові строкові операції, *futures*, *optioncall*, *optionput*, валютний арбітраж

Валютний ринок- це сукупність усіх конверсійних операцій, розрахунки і надання в позичку іноземної валюти на певних умовах.

Конверсійні операції- це угоди агентів валютного ринку з купівлі-продажу обумовлених сум готівкової та безготівкової валюти однієї країни на валюту іншої країни за узгодженим курсом на визначену дату.

Конверсійні операції поділяються на:

- операції з негайною поставкою валюти або поточні конверсійні операції. Вони можуть поділитися на операції з датою валютування сьогодні (*today* або скорочено *tod*), завтра (*tomorrow* або скорочено *tom*) і датою валютування через два робочі банківські дні — операції на умовах спот (*spot*);
- термінові валютні конверсійні операції поділяються на форварди, свопи, ф'ючерси, опціони;

Учасниками міжнародного валютного ринку є: комерційні банки, центральні банки, валютні біржі, брокерські компанії або брокерські доми, великі корпорації.

Дата валютування (*value date*)- дата виконання умов угоди, тобто фізичного переміщення коштів.

Дата операції- це дата укладення угоди, коли продавець погоджується продати, а покупець придбати іноземну валюту.

Форвардний контракт- це угода між банком та клієнтом про купівлю або продаж певної кількості іноземної валюти в установлений термін (або протягом встановленого періоду) за курсом, який визначається в момент укладення угоди. В основі форвардного валютного курсу, який фіксується при укладенні контракту, лежить валютний курс спот на дату укладення угоди, скоригований на форвардні пункти, що називаються «премія» (*pr*) чи «дисконт» (*dis*).

Форвардний курс встановлюється шляхом додавання до курсу спот премії (репорту) або вирахування із нього дисконту (депорту). Премія/дисконт розраховується за формулою:

$$Pm/dis=(S*\Delta R*D)/(B*100)$$

де S - курс спот; ΔR - різниця процентних ставок (процентна ставка валюти котирування - процентна ставка бази котирування); D - кількість днів періоду; B - базова кількість днів у році (360 або 365); R_б - процентна ставка бази котирування.

Якщо процентна ставка за валютою, яка є базою котирування, вища за процентну ставку за валютою котирування, то курс форвард буде нижчим за курс спот, відповідно форвардні пункти будуть відніматися від курсу спот (валюта буде котируватися на форвардному ринку з дисконтом). Якщо процентна ставка за валютою, яка є базою котирування, нижча за процентну ставку за валютою котирування, то курс форвард буде вищим за курс спот (валюта буде котируватися на форвардному ринку з премією).

Валютний своп – це обмін потоками двох валют за певний період у майбутньому між сторонами угоди. Валютні свопи поділяють на:

Валютний опціон – двостороння угода про передачу прав (для покупця) і зобов'язання (для продавця) купити чи продати визначену суму іноземної валюти за фіксованим курсом в узгоджену дату або термін. Залежно від характеру валютообмінної операції розрізняють:

- опціон «колл» (call);
- опціон «пут» (put).

Опціон колл – контракт, що надає покупцеві опціону право купити стандартну кількість базового активу.

Опціон пут – це контракт, що надає покупцеві опціону право продати стандартну кількість базового активу.

Ф'ючерсний контракт – це контракт на поставку певного активу на узгоджену дату в майбутньому, якщо він враховує певні вимоги:

- усі умови контракту стандартизовані (встановлені біржею);

- сторони контракту вносять грошовий депозит і підтримують необхідний розмір депозиту до дати виконання контракту, чим гарантується його виконання;

- виконання контракту здійснюється через розрахунково-клірингову палату біржі або розрахунково-кліринговий банк.

Валютний арбітраж – це угода з метою отримання прибутку за рахунок різниці, котра існує в даний момент часу, в курсах однієї і тієї ж валюти на різних валютних ринках. Розрізняють *простий* (арбітражер використовує різницю курсів однієї валюти, зафіксовану на валютних ринках двох країн) і *складний* валютний арбітраж (операції проводяться одночасно з декількома валютами на різних валютних ринках).

Самостійна робота студентів

Основні питання практичного заняття.

1. Структура валютного ринку.
2. Валютний ринок України.
3. Інструменти валютного ринку – розв’язання задач:
  - визначення форвардної премії;
  - розрахунок фінансового результату за форвардними угодами, ф’ючерсами та опціонами отримання арбітражного прибутку.

Основні питання самостійної роботи.

1. Практика укладання угод на ринку поточних конверсійних операцій. Ордери, що застосуються на ринку конверсійних операцій.
2. Процентні форварди:
  - угоди форвард/форвард;
  - угоди за форвардними ставками.
3. Ф’ючерсні стратегії та хеджування.
4. Премія опціону.
5. Опціонні стратегії та хеджування опціонами.

Теми для рефератів.

1. Фінансові посередники на міжнародному фінансовому ринку.
2. Проблеми державного регулювання міжнародного фінансового ринку.
3. Інструментарій міжнародного валютного ринку.
4. Інструментарій ринку капіталів.
5. Операції із золотом на міжнародних фінансових ринках.

Вправи для самостійного виконання

Вправа 1. Назвіть відомі Вам види конверсійних операцій.

Вправа 2. Перелічить головні валюти ринку Forex

1. долар США - USD, \$
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____

Вправа 3. Назвіть дату валютування, період та дату завершення угоди за наведеними операціями та занесіть у таблицю.

Умови виконання операції					
Назва	Стандартне позначення	Дата укладення угоди	Дата валютування	Період	Дата завершення угоди
Overnight	o/n	Сьогодні			
Tom/next	t/n	Сьогодні			
Tom/wee	t/w	Сьогодні			
Spot:					
Spot/next	s/n	Сьогодні			
Spot/1	s/w	Сьогодні			
Spot/	1 m	Сьогодні			
Spot/3	3 m	Сьогодні			
Spot/6	6 m	Сьогодні			
Spot/1	12	Сьогодні			

Вправа 4. Назвіть види фінансових ф'ючерсів та занесіть у таблиці.

Види фінансових ф'ючерсів	
За суб'єктами	За об'єктами
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.

Вправа 5. Виділіть особливості ф'ючерсного та форвардного ринків за поданими критеріями. Дані занесіть у таблицю.

Особливості ф'ючерсного та форвардного ринків		
Критерій	Ф'ючерсний ринок	Форвардний ринок
Учасники		
Метод спілкування		
Посередники		
Місце та метод угоди		
Характер ринку та кількість котирувань валюти		
Спеціальний депозит		
Сума угоди		
Поставка валюти		
Валютна позиція		

Вправа 6. Охарактеризуйте види опціонів з боку покупця і продавця. визначте відмінності за основними показниками.

	Покупець опціону	Продавець опціону
Опціон Call (покупка)		
Опціон Put (продаж)		

Практичні завдання

1. Два банки уклали угоди про конверсійні операції на умовах спот, в понеділок 15.08.2017 р. та в четвер 19.08.2017 р. На які дні буде припадати дати валютування? Які дні вважаються датами укладення угоди?

2. Розрахуйте розмір форвардної премії (дисконту) по швейцарському франку 90-денна форвардна ставка якого склала 1,102 \$, а спот-курс становить 1,100 \$.

3. Припустимо, що спот-курс британського фунта £ склав 1,73 \$. А через рік спот-курс очікується на рівні 1,66 \$. Визначити процентну зміну фунта (як цей процес називається)?

4. Визначити 180-денну форвардну премію (дисконт) по євро €, щодо американського долара \$, якщо поточний обмінний курс цих валют склав 0,895 €. А річні процентні ставки по депозитах в € і в \$ складають 6% і 8% відповідно.

5. Визначити 90-денну форвардну премію (дисконт) по євро €, щодо американського долара \$, якщо поточний обмінний курс цих валют склав 0,88 €. А річні процентні ставки по депозитах в € і в \$ складають 6,5% і 3,8% відповідно.

6. Припустимо, що валютний арбітражер (спекулянт) купив опціон put на продаж британських фунтів £. Опціонна премія становить 0,04 \$ за 1 £. Курс виконання контракту становить 1,8 \$ за 1 £. Спот-курс в момент реалізації опціону (продажу фунтів) склав 1£= 1,59 \$. Яка прибуток/збиток арбітражера, якщо сума контракту дорівнює 31250 £.

7. Припустимо, що валютний арбітражер (спекулянт) купив опціон call на купівлю британських фунтів £. Опціонна премія становить 0,02 \$ за 1 £. Курс виконання контракту становить 1,45 \$ за 1 £. Спот-курс в момент реалізації опціону (купівлі фунтів) склав 1£= 1,46 \$. Яка прибуток/збиток арбітражера, якщо сума контракту дорівнює 50000 £.Скористається арбітражер опціоном?

8. Припустимо, що американський спекулянт продав опціон call за канадськими доларам. опціонна премія становить 0,01\$ за 1 Can. \$. Курс виконання контракту: 1Can.\$ = 0,76\$. Спот-курс в момент реалізації опціону склав: 1Can. \$ = 0,82\$. Припустимо, що для виконання опціону спекулянт був змушений купувати канадські долари по спот курсу, який склався в цей момент на ринку. Чому дорівнює чистий прибуток / збиток продавця, якщо сума контракту склала 50000 Can. \$.

9. Припустимо, що американський спекулянт продав опціон put за канадськими доларам. опціонна премія становить 0,03\$ за 1 Can. \$. Курс виконання контракту: 1Can.\$ = 0,75\$. Спот-курс в момент реалізації опціону склав: 1Can. \$ = 0,72\$. Припустимо, що спекулянт продав, отриманні по опціону канадські долари по спот курсу, який склався в цей момент на ринку. Чому дорівнює чистий прибуток / збиток продавця, якщо сума контракту склала 50000 Can. \$.

ТЕМА 5. Валютний курс та фактори, що на нього впливають.

Теорії валютного ринку

Ключові терміни: *Валютний курс, котирування, номінальний валютний курс, реальний валютний курс, паритет купівельної спроможності, паритет проценту, ефект Фішера, форвардні валютні курси.*

Валютний курс – це співвідношення обміну двох грошових одиниць на валютному ринку, що формується в залежності від попиту і пропозиції тієї або іншої валюти, а також від ряду інших чинників.

Визначення курсу національної грошової одиниці в іноземній валюті на певний момент часу називається **котируванням**. Котирування валют здійснюють центральні і найбільші світові комерційні банки.

Необхідність валютного курсу пояснюється наступними чинниками:

1. Взаємний обмін валютами при торгівлі товарами, послугами, при русі капіталів і кредитів.
2. Порівняння цін світових та національних ринків, а також вартісних показників різних країн, виражених у національних або іноземних валютах.
3. Періодична переоцінка рахунків в іноземній валюті фірм та банків.

Валютні курси можна класифікувати за такими ознаками:

- типу беруть участь в угоді сторін;
- увазі валютних ринків;
- способом розрахунку;
- часу операції;
- ступеня втручання держави;
- форм міжнародних розрахунків.

Номінальний валютний курс – це обмінний валютний курс, діє в даній країні. Номінальний курс – це певна конкретна ціна національної валюти при її обміні на іноземну, і навпаки, розраховується як відношення національної валюти до курсів валют країн основних торговельних партнерів з урахуванням питомих ваг цих країн у валютних операціях даної держави:

$$E_n = F / D,$$

де E_n - номінальний курс валюти;

F - іноземна валюта;

D - національна валюта.

Реальний валютний курс не є власне валютним курсом. Його можна визначити як відношення цін товарів двох країн, виражених у відповідних валютах:

$$E_r = E_n (P_f / P_d),$$

де E_r – реальний валютний курс;

P_f – індекс цін зарубіжної країни;

P_d – індекс цін усередині країни.

Номінальний і реальний ефективні валютні курси оцінюють стан курсу національної валюти.

Як будь-яка ціна, валютний курс відхиляється від вартісної основи – купівельної спроможності валют (обсягу товарної маси, що купується на грошову одиницю) – під впливом попиту та пропозиції валюти. Співвідношення такого попиту та пропозиції залежить від ряду факторів:

1. Темп інфляції.
2. Стан платіжного балансу.
3. Різниця процентних ставок у різних країнах.
4. Діяльність валютних ринків та спекулятивні валютні операції.
5. Ступінь використання певної валюти на євrorинку і в міжнародних розрахунках.
6. На курсове співвідношення валют впливає також прискорення або затримка міжнародних платежів.
7. Ступінь довіри до валюти на національному та світовому ринках.
8. Валютна політика.

Закон однієї ціни стверджує, що на конкурентних ринках, вільних від транспортних витрат і офіційних торговельних бар'єрів, ідентичні товари повинні продаватися за одну і ту ж ціну, виражену в одній і тій же валюті.

Якщо P_d^i - це ціна i -го товару в національних грошових одиницях, коли він продається в даній країні, а P_f^i - ціна того ж товару в іноземній валюті, коли він продається за кордоном, закон однієї ціни може бути виражений наступним чином

$$P_d^i = (E_{d/f}) \cdot P_f^i.$$

Таким чином,

$$E_{d/f} = P_d^i / P_f^i.$$

Теорія паритету купівельної спроможності показує, що валютний курс буде дорівнює відношенню рівнів цін у двох країнах. Отже, падіння купівельної спроможності національної валюти (що виявляється в підвищенні національного рівня цін) буде пов'язано з пропорційною девальвацією національної валюти на міжнародному валютному ринку.

Символічно теорію ПКП можна виразити таким чином:

$$E_{d/f} = P_d / P_f,$$

де P_d і P_f - ціна ідентичною товарного кошика відповідно в національній та іноземній валюті.

Цей вираз відноситься до абсолютного ПКП. Відносний ПКП розглядає процентну зміну (або темп зростання) валютного курсу за певний період як різницю в процентній зміні (темпі зростання) рівня цін в двох економіках. Відносний ПКП переходить від рівня валютного курсу і рівня цін до їх змін (темпам їх росту):

$$\frac{E_{d/f,t} - E_{d/f,t-1}}{E_{d/f,t-1}} = \pi_d - \pi_f,$$

де $\pi_t = \frac{P_t - P_{t-1}}{P_{t-1}}$ - інфляція за відповідний період.

Міжнародний валютний ринок буде перебувати в рівновазі, коли депозити у всіх валютах приносять однакову очікувану норму віддачі. Умова рівності віддачі від депозитів в будь-яких двох валютах, яка вимірюється в однаковій валюті, називається умовою паритету відсотка:

$$R_d = R_f + \left(E_{d/f}^e - E_{d/f} \right) / E_{d/f},$$

де R_f - процентна ставка по депозитах в іноземній валюті,

R_d - процентна ставка за депозитами в національній валюті,

$E_{d/f}$ - поточний курс національної валюти, який вимірюється прямим способом,

$E_{d/f}^e$ - очікуваний курс національної валюти, який вимірюється прямим способом:

$$\left(E_{d/f}^e - E_{d/f} \right) / E_{d/f},$$

виражена у відсотках, являє собою норму девальвації національної валюти.

Комбінуючи цю "очікувану" версію відносного ПКП з умовою паритету відсотка, отримаємо ефект Фішера:

$$R_d - R_f = \pi_d^e - \pi_f^e.$$

Якщо, як показує ПКП, очікувана девальвація валюти передбачає компенсувати різницю в темпах інфляції між країнами, різниця між процентними ставками повинна бути дорівнювано очікуваній різниці в темпах інфляції.

Теорія очікування форвардних валютних курсів – теорія, згідно з якою форвардний валютний курс збігається з прогнозованим спот-курсом, якщо учасники ринку іноземної валюти ігнорують ризики.

Самостійна робота студентів

Основні питання практичного заняття.

1. Вплив відсоткових ставок на валютні курси.
2. Вплив інфляційних очікувань на валютний курс.
3. Форвардний курс та майбутній поточний курс валюти.
4. Фактори, що впливають на поточний курс української гривні.

Основні питання самостійної роботи.

1. Аналіз поведінки курсів резервних валют.
2. Методи прогнозування валютних курсів: фундаментальний та технічний аналіз.

Теми для рефератів.

1. Динаміка змін валютного курсу України за період з 2000 р. по 2009 р.
2. Динаміка змін валютного курсу України за період з 2010 р. по 2017 р.

Вправи для самостійного виконання

Вправа 1. Охарактеризуйте фактори, що впливають на валютний курс країни, та заповнить таблицю.

Фактори	Характеристика
Темп інфляції	
Стан платіжного балансу	
Різниця процентних ставок у різних країнах	
Діяльність валютних ринків та спекулятивні валютні операції	
Ступінь використання певної валюти на євrorинку і в міжнародних розрахунках	
Прискорення або затримка міжнародних платежів	
Ступінь довіри до валюти на національному та світовому ринках	
Валютна політика	

Вправа 2. Назвіть види валютного курсу за наведеними критеріями та заповніть таблицю.

Класифікація валютних курсів		
Критерії	Види валютного курсу	Характеристика
1. За методами котирування	прямі	
	непрямі	
2. За строками котирування	спот-курс	
	форвард-курс	
	крос-курс	
3. За механізмом регулювання	плаваючий	
	фіксований	
	змішаний	
4. За суб'єктами угоди	курс покупця	
	курс продавця	

Вправа 3. Перелічіть, які економічні функції виконує валютний курс.

- інтернаціоналізації грошових відносин
-
-
-
-
-

Вправа 4. Опишіть теорії валютного ринку.

Теорія валютного курсу	Характеристика

Практичні завдання

1 Англійська компанія «Кенді», яка випускає кондитерські вироби, купила в американської фірми «Шері» 20 т полуничного джему за ціною 2 ф. ст. за 1 кг. Курс фунта стерлінгів збільшився з 2,0 до 2,2 дол. за 1 ф. ст.

Визначте, кому буде вигідним таке підвищення курсу англійської валюти. Яка в розрахунку на 1 кг джему величина додаткового прибутку (збитку) від такої зміни валютних курсів?

2 Американець хоче порівняти віддачу по депозитах в доларах, який приносить 10% річних, з віддачою від депозиту в євро, які пропонують 5% річних. Припустимо, що поточний валютний курс становить 0,6 долара за євро, а очікуваний через рік 0,7 долара за євро. Де йому буде вигідніше покласти свої 1000 дол.?

3 Розрахувати норму віддачі в доларах для наступних видів активу:

а) картина, чия ринкова ціна виросла з 200000 доларів до 250000 доларів;

б) пляшка рідкісного французького вина, чия ціна виросла за рік з 180 доларів до 216 доларів;

в) депозит в 10000 фунтів стерлінгів, при процентній ставці 10% і зміні валютного курсу за рік з 1,5 до 1,38 долара за фунт.

Яка буде норма віддачі, якщо одночасно відбувається підвищення всіх доларових цін на 10%?

4 Припустимо, що доларовий валютний курс щодо євро і фунта стерлінгів однаково рухливі. Однак євро має тенденцію несподівано девальвувати проти долара, в умовах коли віддача від інших форм активів несподівано підвищується, а фунт стерлінгів несподівано ревальвують при тих же умовах. Якщо ви резидент американської валюти, яку валюту, євро або фунт, Ви будете вважати більш ризикованою? Чому?

ТЕМА 6. Види валютних ризиків та їх вимірювання.

Управління валютним ризиком.

Ключові терміни: *Валютний ризик, операційний ризик, трансляційний ризик, економічний валютний ризик, закрита та відкрита валютна позиція, довга та коротка валютна позиція, лімітування, хеджування, диверсифікація валютного портфелю.*

За характером і місцем виникнення валютні ризики поділяють на: *операційні; трансляційні (бухгалтерські); економічні.*

Операційний ризик (транзакційний) пов'язаний з торговельними операціями, а також із грошовими угодами з фінансового інвестування та дивідендних платежів. Цей ризик може виникати під час підписання угод на здійснення платежів або на отримання коштів в іноземній валюті в майбутньому.

Трансляційний (бухгалтерський) ризик пов'язаний з переоцінюванням активів і пасивів та прибутків закордонних філій в національну валюту, а також може виникати за експорту чи імпорту інвестицій. Він впливає на показники балансу, що відображають звіт про одержані прибутки та збитки після перерахунків сум інвестицій у національну грошову одиницю. Врахувати трансляційний ризик можна під час складання бухгалтерської та фінансової звітності.

Економічний валютний ризик пов'язаний з можливістю втрати доходів за майбутніми контрактами через зміну загального економічного стану як країн партнерів, так і країни, де розташована компанія. Насамперед, він обумовлений необхідністю здійснення постійних розрахунків за експортними та імпортними операціями, інтенсивність яких, у свою чергу, може залежати від коливань валютних курсів. Економічний валютний ризик підрозділяють на два види:

- *прямий*, коли передбачається зменшення прибутку за майбутніми операціями внаслідок зниження обмінного курсу валют;
- *опосередкований (побічний)*, пов'язаний з утратою певної частини конкурентоздатності вітчизняних товаровиробників порівняно з іноземними.

В економічній практиці окремі види валютного ризику дуже часто переплітаються між собою, а тому загальну суму ризику можна визначити лише тоді, коли складається підсумковий баланс, тобто як бухгалтерський ризик.

У наслідок здійснення валютних операцій в банках постійно змінюється співвідношення балансових і позабалансових вимог і зобов'язань із кожної іноземної валюти. Це співвідношення називають *валютною позицією*.

Активи та позабалансові вимоги - це активи, які обліковуються на певний день у балансі, тобто є у розпорядженні банку на цей час, та активи, які банк одержить у майбутньому (купівля певної валюти за угодами форвард, ф'ючерс, опціон та майбутні надходження у валюті у вигляді доходу).

Балансові та позабалансові зобов'язання - це зобов'язання банку на певний день у балансі перед клієнтами та контрагентами та зобов'язання банку у майбутньому (продаж певної валюти за угодами форвард, ф'ючерс, опціон, майбутні збитки в певній валюті).

Валютну позицію вважають *закритою*, якщо сума купівлі валюти збігається з сумою проданої валюти. Коли сума вимог і зобов'язань не збігається, позиція вважається *відкритою*.

Валютна позиція відкрита довга - сума активів та позабалансових вимог перевищує суму балансових і позабалансових зобов'язань у кожній іноземній валюті. Банк із такою позицією може зазнати втрат у разі підвищення курсу національної валюти відносно іноземної (вказується зі знаком «+»).

Валютна позиція відкрита коротка - сума балансових та позабалансових зобов'язань перевищує суму активів і позабалансових вимог у кожній іноземній валюті. Банк із такою позицією може зазнати додаткових втрат у разі підвищення курсу іноземної валюти відносно національної (вказується зі знаком «-»).

Хеджування (hedging) – метод мінімізації ризику зміни ціни активів або інвестицій (наприклад, акцій). *Дериватив (derivative)* – це похідний фінансовий інструмент, контракт, ціна на який визначається вартістю базового активу, тобто, активу, що лежить в його основі. Дериватив засвідчує право або зобов'язання придбати чи продати в майбутньому базовий актив (цінні папери, товари або послуги) на визначених ним умовах по зазначеній ціні та у визначений термін. Найбільш поширеними деривативами є форварди, опціони, ф'ючерси та свопи.

Самостійна робота студентів

Основні питання практичного заняття.

1. Поняття валютного ризику, який супроводжує валютні операції.
2. Класифікація валютних ризиків.
3. Оцінка валютного ризику. Поняття валютної позиції.
4. Загальні підходи до управління валютними ризиками.

Основні питання самостійної роботи.

1. Банківські валютні ризики.
2. Управління валютною позицією комерційного банку.
3. Вимірювання економічного валютного ризику через врахування економічних умов країни.
4. Кореляція валютних курсів та валютний портфель.
5. Банківські валютні ризики.
6. Управління валютною позицією комерційного банку.
7. Вимірювання економічного валютного ризику через врахування економічних умов країни.
8. Кореляція валютних курсів та валютний портфель.

Теми для рефератів.

1. Можливості проведення валютного арбітражу комерційними банками України.
2. Особливості ринку ф'ючерсів на фінансовому ринку України.
3. Досвід діяльності Лондонської ф'ючерсної біржі.

Вправи для самостійного виконання

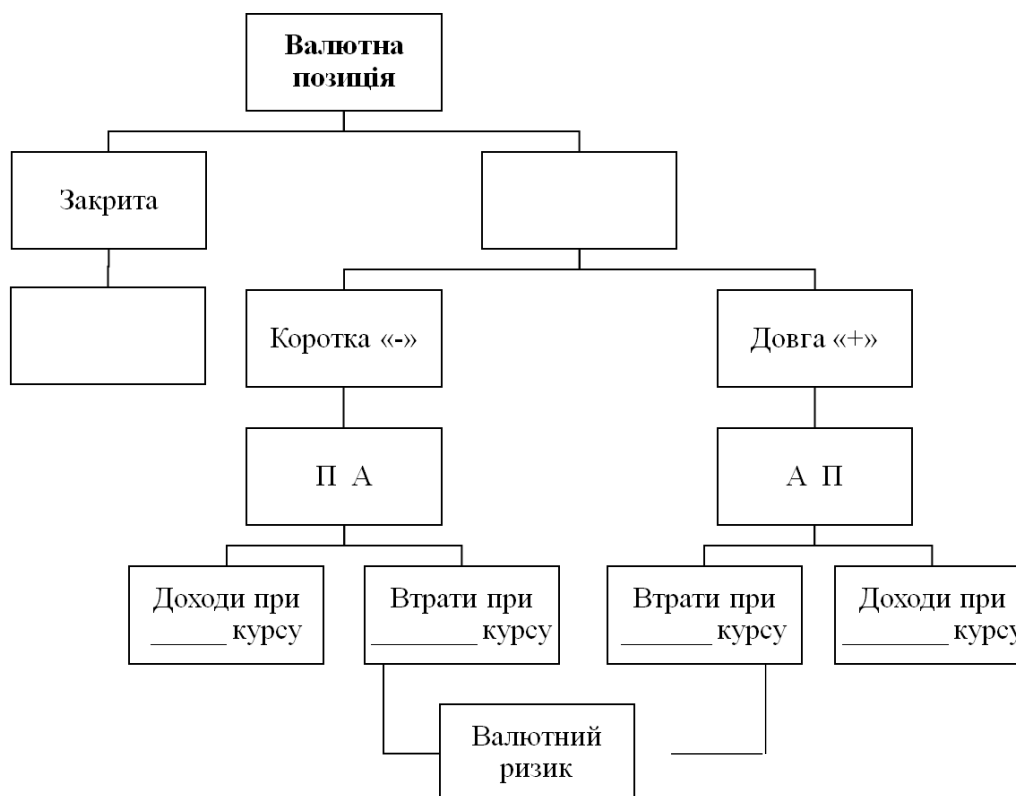
Вправа 1. Поясніть сутність наведених валютних ризиків

Вправа 2. Назвіть можливі наслідки валютних ризиків для компанії.

Валютні ризики	Наслідки

Вправа 3. Охарактеризуйте за схемою валютні позиції, та виявіть, як зміна валютного курсу впливає на доходи банку.

Вправа 4. Які операції впливають на відкриту позицію банку:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____

Вправа 5. Наведіть основні стадії процесу управління валютними ризиками.

V	
V	
V	
V	
V	

Практичні завдання

1. Фірма «Зорг» донедавна здійснювала свої зовнішньоекономічні операції лише з кількома іноземними фірмами. Але тепер «Зорг» активно розширює зв'язки з багатьма країнами світу. При цьому кожна з них одночасно є імпортером та експортером на світовому ринку.

Нещодавно фінансовий менеджер цієї компанії запросив вас як експерта торгово-промислової палати проконсультувати його з основних питань банківського обслуговування зовнішньоекономічної діяльності підприємств: форвардні та опціонні валютні контракти, основні форми міжнародних розрахунків (акредитиви, інкасо, чисті платежі тощо). Головні запитання стосувалися ризиків, з якими підприємство може зіткнутися, та шляхів їх подолання.

Завдання:

— Порадьте вашому клієнтові найкращі інструменти страхування валютного ризику залежно від ситуації, яка може трапитися на ринку.

— Назвіть позитивні властивості форм міжнародних розрахунків для вашого клієнта, як-що він — експортер (імпортер).

— Охарактеризуйте найтипівіші ризики, яких може зазнати «Зорг» при використанні кожної форми міжнародних розрахунків.

2. Визначить валютну позицію банку. Привести розрахунок змін які відбудуться у прибутку банку, якщо після покупки 3 млн дол. за курсом 1,4952 швейцарських фр. до кінця дня відбудеться підвищення курсу долара до швейцарського фр. до 1,5114 та банк закрити довгу позицію шляхом продажу 3 млн дол.

Рішення:

Валютна операція		Курс	Відкрита валютна позиція	
Куплено	Продано		довга	коротка
+3000000USD		1,4952 USD/CHF		
	135190000 JPY	135,19 USD/JPY		
+1672500GBH		1,6725 GBP/ USD		
Загальна позиція				

Після закриття довгої позиції банк отримає _____ в розмірі _____ :

	-

Висновок:

3. 90-денна процентна ставка по U.S. dollar (\$) 3,5%

90-денна процентна ставка по Hong Kong dollar (HK \$) 5%

90-денний форвардний курс Hong Kong dollar \$ 0,125

Поточний курс Hong Kong dollar \$ 0,124

Очікуваний курс Hong Kong dollar через 90 днів \$ 0,127

А) Припустимо, що американська компанія Santa Monica Corporation мусить купити HK \$ 700 000 через 90 днів для покриття своїх рахунків до оплати. Прорахуйте витрати компанії з хеджування за допомогою форварда і з допомогою інструментів грошового ринку. Який інструмент більш привабливий?

Б) Які витрати компанії по інструменту грошового ринку, якщо допустити, що у компанії немає тимчасово вільних грошових коштів і компанія мусить займати ці гроші.

4. 180-денна процентна ставка по U.S. dollar (\$) 4%

180-денна процентна ставка по Fijian (F \$) 5%

180-денний форвардний курс Fijian \$ 0,49

Поточний курс Fijian \$ 0,48

Очікуваний Fijian через 180 днів \$ 0,47

А) Припустимо, що американська компанія Monte Cristo Corporation через 180 днів отримає F \$ 500 000 і зіткнеться з необхідністю їх конвертації в дол. США. Прорахуйте витрати компанії з хеджування за допомогою форварда і за допомогою інструментів грошового ринку. Який інструмент найбільш вигідний?

Б) Які витрати компанії по інструменту грошового ринку, якщо припустити, що компанія завжди інвестує свої тимчасово вільні грошові кошти.

5.

	U.S. dollar \$	Jordanian dinar (JOD)
360 – денна ставка по депозитах	6%	5%
360 – денна ставка по кредитах	5%	4%

А) Perkins Corp. отримає JOD 250 000 через 360 днів. Поточний спот-курс 1JOD = \$ 1.48, 360-денна форвардна ставка: 1JOD = \$ 1.50. Скільки доларів США Perkins отримає через 360 днів при використанні інструментів грошового ринку для хеджування. Припустимо, що все тимчасово вільні грошові кошти компанія вкладає на депозит.

Б) Pablo Corp. потребуватиме JOD 150 000 через 360 днів. Поточний спот-курс 1JOD = \$ 1.50, 360-денна форвардна ставка: 1JOD = \$ 1.46. які витрати понесе Pablo для покупки JOD 150 000 при використанні інструментів грошового ринку для хеджування. Припустимо, що у компанії немає тимчасово вільних грошових коштів.

ТЕМА 7. Загальні основи організації міжнародних розрахунків

Ключові терміни: *міжнародні розрахунки, способи платежів, національні та колективні валюти, платіжні умови, валютно-фінансові умови, зовнішньоекономічна угода, валюта ціни, валюта платежу, валютні застереження; форми розрахунків; умови платежу, форми платіжних засобів*

Міжнародні розрахунки – це грошові розрахунки між установами, підприємствами, банками та окремими особами, пов'язані з рухом товарно-матеріальних цінностей та послуг у міжнародному обороті.

Міжнародна торговельна операція починається з продажу товару експортером імпортеру. Процес продажу являє собою обмін товарів на грошовий еквівалент.

На стан міжнародних розрахунків впливає цілий комплекс *чинників*, до яких належать: політичні та економічні відносини між країнами; позиція країни на товарних та грошових ринках; ступінь використання та ефективність державних заходів щодо зовнішньоекономічного регулювання; валютне законодавство; міжнародні торговельні правила та звичаї; регулювання міждержавних товарних потоків, послуг і капіталів; різниця в темпах інфляції в окремих країнах; стан платіжних балансів; банківська практика; умови зовнішньоторговельних контрактів і кредитних угод; конвертованість валют.

Основними *суб'єктами* міжнародних розрахунків є експортери та імпортери, а також банки, що їх обслуговують.

У практиці міжнародних розрахунків існує три *способи платежу*:

- *платіж готівкою;*
- *авансовий платіж;*
- *платіж у кредит.*

Основною умовою здійснення міжнародної торговельної операції є *зовнішньоторговельний контракт*, який визначає права та обов'язки сторін, їх відповідальність за проведення операції.

У зовнішньоторговельних контрактах між контрагентами (експортерами та імпортерами) визначаються основні валютно-фінансові та платіжні умови розрахунків: валюта ціни і валюта платежу; курс їх переводу; валютні застереження; форми розрахунків; умови платежу і форми платіжних засобів та ін.

Валюта ціни – це валюта, в якій встановлюється ціна контракту. Вона вибирається з найбільш сталих. Нею може бути валюта однієї з країн-учасниць контракту чи третьої країни.

Валюта платежу – це валюта, в якій здійснюється платіж. Вона не обов'язково збігається з валютою ціни. В останньому випадку в контракті обумовлюється курс переводу однієї валюти в іншу.

Валютні застереження передбачають перегляд суми платежу відповідно до зміни курсу певної валюти (валюти застереження), групи валют («валютної корзини») або валюти ціни відносно валюти платежу.

Умови платежу передбачають негайну оплату відвантажених товарів чи відстрочку платежу, тобто продаж у кредит.

Форми платіжних засобів – це вид документів, за допомогою яких здійснюються розрахунки. Вони поділяються на *фінансові* та *комерційні*. До фінансових належать векселі (прості та перевідні), чеки, платіжні розписки; до комерційних – рахунки-фактури, документи, що підтверджують відвантаження товарів, специфікації, страхові поліси та ін.

Самостійна робота студентів

Основні питання практичного заняття

1. Міжбанківські кореспондентські відносини.
2. Система СВІФТ і принципи її функціонування у міжнародних розрахунках.
3. Умови відкриття, ведення та закриття валютних рахунків.

Основні питання самостійної роботи

1. Роль банків в організації міжнародних розрахунків
2. Купівля банками іноземної валюти для міжнародних розрахунків
3. Вибір валюти ціни та валюти платежу в умовах інфляції.

Теми для рефератів

1. Регулювання міжнародних розрахункових операцій в Україні
2. Режим поточних рахунків у іноземній валюті фізичних осіб.
3. Умови платежу, як найвагомійший елемент валютно-фінансових умов контракту.

Вправи для самостійного виконання

Вправа 1. Назвіть особливості міжнародних розрахунків.

Вправа 2. Охарактеризуйте основні елементи валютно-фінансових та платіжних умов зовнішньоторговельних контрактів:

Елементи	Характеристика

Вправа 3. *Перечисліть принципи функціонування системи СВІФТ*

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Вправа 4. *Які документи необхідно подати до комерційного банку, для відкриття валютних рахунків юридичним особам (підприємствам, які займаються зовнішньоекономічною діяльністю в Україні):*

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____

Вправа 5. *Які є можливості оформлення кореспондентських відносин банків:*

- _____
- _____

Вправа 6. *Назвіть форми платіжних засобів, та охарактеризуйте їх.*

- _____
_____
- _____
_____

ТЕМА 8. Умови поставок і документи в міжнародній торгівлі

Ключові терміни: базисні умови; експортер, зовнішньо-торгівельний контракт; імпортер; ІНКОТЕРМС; комерційні документи; страхові документи; транспортні документи; фінансові документи.

Експортер – сторона, яка здійснює продаж товару (надання послуг) іноземному покупцеві з метою його вивезення з країни продавця за кордон.

Імпортер - сторона, яка купує товар (надані послуги) в іноземного продавця і ввозить його в країну покупця.

Зовнішньо-торгівельний контракт - це комерційний документ, у якому міститься домовленість сторін про поставку товару: зобов'язання продавця передати відповідне майно у власність покупця і зобов'язання покупця прийняти це майно і сплатити за нього відповідну суму, або зобов'язання сторін виконати умови товарообмінної угоди.

Зовнішньоторговельні контракти включають в себе кілька розділів, які містять предмет договору, визначення сторін, товарів, комерційних умов угоди, прав і зобов'язань сторін, санкцій і т. п. Ці розділи контракту розташовуються у відповідній послідовності.

ІНКОТЕРМС – це збірник тлумачень базисних умов поставок, який було розроблено Міжнародною торгівельною палатою, для спрощення укладання і погодження контрактів, допомозі контрагентам знайти способи розподілу відповідальності і розв'язання розбіжностей, що виникають.

Базисні умови контракту визначають обов'язки продавця за встановлену в контракті ціну забезпечити доставку вантажу у відповідну географічну точку або відвантаження товару на транспортні засоби, чи передання його транспортній установі.

Згідно з міжнародною практикою й уніфікацією форм міжнародних розрахунків усі документи, які надаються при поставці товарів, поділяють на такі види:

- комерційні;
- транспортні;
- страхові;
- фінансові.

Самостійна робота студентів

Основні питання практичного заняття.

1. Характеристика зовнішньо-торгівельного контракту.
2. Умови поставок товару.
3. Види документів при міжнародних поставках.

Основні питання самостійної роботи:

1. Правила ІНКОТЕРМС та базові умови постачання.
2. Особливості оформлення та руху документів при здійсненні міжнародних розрахунків.

Теми для рефератів:

1. Шляхи раціоналізації розрахункових та кредитних операцій у ЗЕД українських підприємств.
2. Динаміка розвитку експорту/імпорту України.

Вправи для самостійного виконання

Вправа 1. Назвіть розділи зовнішньо-торговельного контракту, та опишіть їх.

Розділ зовнішньо-торговельного контракту	Характеристика
Преамбула	вступна частина, в якій указується номер, місце і дата підписання контракту, визначаються його сторони
Предмет контракту	
Ціна і сума контракту	
Строки постачання товарів	
Якість товарів	
Пакування та маркування	
Умови платежу	
Здавання і приймання	
Страховання	
Претензії	
Форс-мажор	.
Арбітраж	
Юридична адреса сторін	

Вправа 2. Які законодавчо-нормативні акти країни регулюють питання форми, порядку складання і виконання зовнішньоекономічних договорів (контрактів):

- _____;
- _____;
- _____;
- _____;
- _____.

Вправа 3. Роз'ясніть трьох буквені скорочення, які вважаються алфавітним кодом Інкотермс.

EXW	1 EX WORKS ФРАНКО -ЗАВОД
FCA	
CPT	
CIP	
DAT	
DAP	
DDP	
FAS	
FOB	
CFR	
CIF	

Вправа 4. Заповнить таблицю, до якої міри кожна зі сторін договору приймає на себе пов'язані з товаром зобов'язання, по умовам Інкотермс 2010.

Група умов Інкотермс 2010	Суть цих умов	Як розподілені витрати і ризики
EXW		
FCA, FAS, FOB		
CFR, CIF, CPT, CIP		
DAT, DAP, DDP		

Вправа 5. Дайте визначення видів документів, які надаються при поставці товарів та наведіть приклади.

Комерційні документи	документи, в яких визначені грошові вимоги експортера до імпортера. Основним з комерційних документів є комерційний рахунок, або рахунок-фактура, в якому ...

ТЕМА 9. Документарні форми розрахунків

Ключові терміни: аваль; авізо; документарний акредитив; документарне інкасо; бенефіціар; банк-емітент; банк-ремітент; індосамент; чисте інкасо; інкасо Д/А; інкасо Д/Р;

Документарний акредитив – це угода, згідно з якою банк зобов’язується на прохання клієнта здійснити оплату документів третій особі (бенефіціару), на користь якої відкрито акредитив.

Документарні акредитиви класифікують за такими ознаками:

- підстави виконання (акредитив товарний, акредитив резервний, акредитив чистий, акредитив змішаний);
- спосіб виконання (акредитив платіжний, акредитив акцептний, акредитив з неоголошеною тратт);
- можливість відкликання (акредитив відкличний, акредитив безвідкличний);
- наявність покриття (акредитив покритий, акредитив непокритий);
- наявність підтвердження (акредитив підтверджений, акредитив не підтверджений);
- можливість переказу (акредитив переказний, акредитив не переказний);
- можливість відновлення (акредитив відновлювальний або револьверний, акредитив не відновлюваний).

У розрахунках за документарним акредитивом беруть участь такі сторони:

- акредитиводавець (той, хто віддає наказ на відкриття акредитива) – покупець-імпортер;
- акредитивний банк – банк-емітент (банк покупця-імпортера);
- авізуєчий банк – банк, якому доручається повідомити експортера про відкриття на його користь акредитива і передати його текст;
- бенефіціар за акредитивом – продавець-експортер.

Розрізняють два види інкасо – чисте і документарне.

Чисте інкасо – інкасо фінансових документів, які не супроводжуються комерційними документами.

Документарне інкасо – це інкасо фінансових документів, які супроводжуються комерційними документами, або інкасо тільки комерційних документів.

При інкасовій формі розрахунків, як правило, беруть участь чотири сторони:

- експортер (продавець, довіритель) – сторона, що виставляє документи на інкасо;
- банк-ремітент — банк, якому довіритель доручає операцію щодо інкасування;
- інкасуєчий банк, яким може бути будь-який банк, що бере участь у виконанні інкасового доручення, за винятком банку-ремітента. Цей банк подає документи платнику;
- імпортер (покупець, платник) – сторона, що здійснює платіж або акцепт за отриманий товар.

Інкасове доручення має кілька видів інструкцій щодо видачі документів:

- платнику проти платежу;
- платнику проти акцепту;
- документи без оплати;
- акцепт із врученням документів проти платежу.

Самостійна робота студентів

Основні питання практичного заняття

1. Особливості використання в міжнародній сфері основних форм розрахунків
2. Використання документарного акредитива.
3. Класифікація акредитивів.
4. Узгодження умов акредитива.
5. Особливості процедури відкриття та закриття акредитива.
6. Документарне інкасо:
  - процедура оформлення;
  - права та обов'язки сторін.

7. Фази документарного інкасо.
8. Недоліки та переваги документарних форм розрахунків.

Основні питання самостійної роботи

1. Основні характеристики рамбурсного акредитива.
2. Переваги акредитивної форми розрахунків при здійсненні ЗЕД.
3. Якими нормативними документами в міжнародній практиці регулюється акредитив та документарне інкасо?

Теми для рефератів:

1. Застосування акредитивної форми розрахунків в Україні.
2. Застосування інкасової форми розрахунків в Україні.

Вправи для самостійного виконання

Вправа 1. Назвіть основні функції, які виконує документарний акредитив.

Функції акредитива	
1.	
2.	
3.	

Вправа 2. Охарактеризуйте фази документарного акредитива та занесіть дані до таблиці.

Фази документарного акредитива		
Фази	Комерційний аспект угоди	Розрахунковий аспект угоди
Фаза 1		
Фаза 2		
Фаза 3		

Вправа 4. *Надайте характеристику акредитивів за підставами виконання, у відповідні клітинки необхідно вставити "так", "ні" або "частково".*

Види акредитивів за підставами виконання	Функції акредитива			
	розрахункова	забезпечувальна	кредитна	розрахункова
Товарний				
Резервний				
Чистий				
Змішаний				

Вправа 5. *Охарактеризуйте особливості використання акредитивів у залежності від способу їх виконання. У відповідні клітини в залежності від умов платежу вставте "повністю" або "частково".*

Вид платіжного акредитива	Умови платежу	
	після пред'явлення документів	через визначений строк після пред'явлення документів
З платежем за пред'явленням		
З розстрочкою платежу		
З частковою розстрочкою платежу		

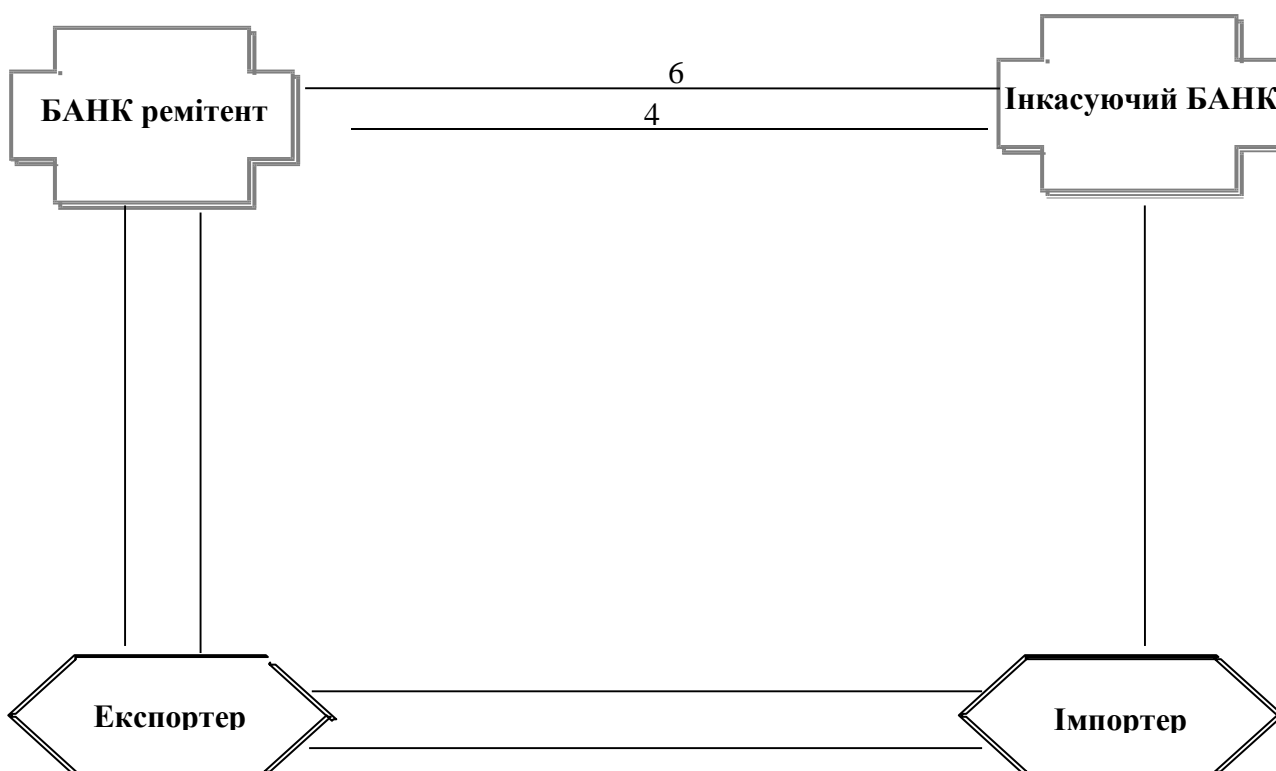
Вправа 6. *Охарактеризуйте особливості використання акредитивів у залежності від способу їх виконання. У відповідні клітини вставте учасників операції "бенефіціар", "банк-емітент", "бенефіціар або третя особа" в залежності від виконуваних ними функцій.*

Вид акредитива	Учасники та їх функції		
	Векселедавець	Векселедержатель	Акцептант
Акцептний			
З негоціацією тратт			

Вправа 7.Надайте характеристику акредитивів у залежності від можливості їх відкликання. У відповідні клітинки таблиці необхідно вставити "так", "ні" або "частково" в залежності від функцій акредитива.

Види акредитивів за можливістю відкликання	Функції акредитива			
	розрахункова	забезпечувальна	кредитна	інформаційна
Відкличний				
Безвідкличний				

Вправа 8. За наведеною схемою опишіть послідовність дій при здійсненні платежів за допомогою інкасо та занесіть дані в таблицю.

	Укладання договору

Вправа 9. *Опішіть переваги та недоліки акредитивної форми розрахунку.*

	Недоліки	Переваги
Експортер		
Імпортер		

Вправа 10. *Опішіть переваги та недоліки інкасової форми розрахунку.*

	Недоліки	Переваги
Експортер		
Імпортер		

Практичні завдання

1. Фірма – клієнт вашого банку здійснює на протязі півроку експортні операції, використовуючи акредитивну форму розрахунків. Фірма звернулася до вас із запитанням про доцільність застосування інкасової форми розрахунків з її постійними контрагентами.

Поясніть клієнтові, чим відрізняється документарне інкасо від чистого Інкасо. Яку саме форму інкасо ви запропонуєте клієнтові?

Поясніть клієнтові чим відрізняються акредитивна та інкасова форми розрахунків, а також наведіть їх позитивні та негативні властивості. Яку саме форму розрахунків ви запропонуєте клієнтові?

2. Фірма «Мейбат» вирішила перепродати одержаний вантаж іншим компаніям. Її керівники звернулися до вас як до експерта по ЗЕД із запитанням про можливість застосування інкасової форми розрахунків з їх звичайними контрагентами, з котрими вони працюють уже півроку, використовуючи акредитивну форму розрахунків. При цьому жодних затримок та скарг не було.

Поясніть вашому клієнтові, чим відрізняється документарне інкасо від чистого інкасо.

Яку саме форму інкасо ви запропонуєте своєму клієнтові?

3. Кондитерська фабрика розраховується з Гданським маслозаводом за допомогою акредитивної форми. Угодою між ними передбачено безвідкличний акредитив на суму 120 тис. грн 10 квітня фабрика звернулася до комерційного банку «Кредит» з проханням відкрити непокритий акредитив. Кореспондентським договором між банком-емітентом та виконуючим банком за авізування та інші операції з акредитивом передбачено розмір комісійних 0,1%.

Після перевірки всіх необхідних документів кондитерської фабрики комерційний банк «Кредит» відкрив їй непокритий гарантований акредитив для здійснення розрахунків із Гданським маслозаводом.

18 квітня банк-емітент отримав від виконуючого банку реєстр документів на 120 тис. грн та інші передбачені умовами акредитива документи. На поточному рахунку кондитерської фабрики залишок коштів на 18 квітня становив 30 тис. грн.

У чому суть гарантії банку при відкритті ним непокритих гарантованих акредитивів? Якими документами регулюються відносини між сторонами, що задіяні в розрахунках гарантованими акредитивами?

Що зробить комерційний банк «Кредит» із заявою кондитерської фабрики? Які записи за рахунками має зробити банк при відкритті акредитива і надходженні документів від виконуючого банку про виплату коштів?

ТЕМА 10. Недокументарні форми розрахунків

Ключові терміни: авансові платежі; платіж на відкритий рахунок; банківський переказ; розрахунки з використанням чеків, пластикових карток, векселів.

Аванс- це грошова сума або майнова цінність, яка передається покупцем продавцеві до відвантаження товару в рахунок виконання зобов'язань за контрактом. Аванс може бути в грошовій і товарній формах.

Товарна форма авансу – передання імпортером експортеру сировинних матеріалів або комплектуючих, необхідних для виготовлення замовленого обладнання.

Грошова форма авансу – сплата покупцем узгодженої за контрактом суми в рахунок належних за договором платежів до відвантаження товару (надання послуги), а іноді навіть до початку виконання контракту.

Платіж на відкритий рахунок передбачає ведення партнерами один для одного відкритих рахунків, на яких обліковуються суми поточної заборгованості. Після відвантаження товару і відправлення документів на адресу імпортера експортер заносить суму вартості вантажу на дебет відкритого на покупця рахунку. Імпортер здійснює такий самий запис у кредит рахунку експортера. Після оплати товару експортер і імпортер роблять компенсуючі проведення.

Банківський переказ – просте доручення комерційного банку своєму банку-кореспонденту сплатити відповідну суму грошей на прохання і за рахунок переказника іноземному отримувачу (бенефіціару) із зазначенням способу відшкодування банку-платнику сплаченої ним суми.

Чек – це документ, який містить нічим не обумовлене письмове розпорядження власника рахунку (чекодавателя) перевести вказану суму одержувачеві (власнику чека). Чеки розрізняють:

- в залежності від чекодавтелів: *банківські та фірмові;*
- за умови передачі: *іменний, ордерний, на пред'явника;*
- неторгового характеру: *туристичний, єврочеки.*

Вексель – це цінний папір, який оформляється в чіткій відповідності до вимог закону і підтверджує безумовне грошове зобов'язання.

У міжнародних розрахунках використовується два види векселів:

Простий вексель – складений за чітко визначеною формою документ, в якій боржник (векселедаватель) бере на себе зобов'язання у визначений термін виконати платіж кредитору (векселедержателю).

Переводний вексель (тратта) – складений за чітко визначеною формою документ, в якому міститься просте і нічим не обумовлений наказ кредитора (трасанта) адресований боржнику (трасату) в оптимальний час в певному місці оплатити третій особі (ремітенту) певну суму грошей.

Індосамент – передавальний напис на цінному папері, в тому числі на векселі, чеку. Засвідчує передачу прав, що витікають із цінного паперу від однієї особи до нового власника. Як правило, індосамент проставляється на звороті документу або на додатковому аркуші - алонжі. Містить підпис особи, котра здійснює індосамент - індосанта, разом з супроводжувальним написом (або без нього).

Самостійна робота студентів

Основні питання практичного заняття.

- 1.Різниця між платіжом на відкритий рахунок та авансовим платіжом.
- 2.Види векселів. Механізм розрахунків із використанням векселів.
- 3.Дорожній чек. Механізм використання єврочеків.

Основні питання самостійної роботи.

1. Розрахунки з використанням пластикових карток.
2. Переваги та недоліки використання недокументарних форм у міжнародних розрахунках.

Теми для рефератів.

1. Використання пластикових карток у розрахунках.
2. Пластикові картки як платіжний засіб в Україні. Які є види пластикових карток?

Вправи для самостійного виконання

Вправа 1. У світовій практиці розрахунків, авансові платежі використовуються, якщо:

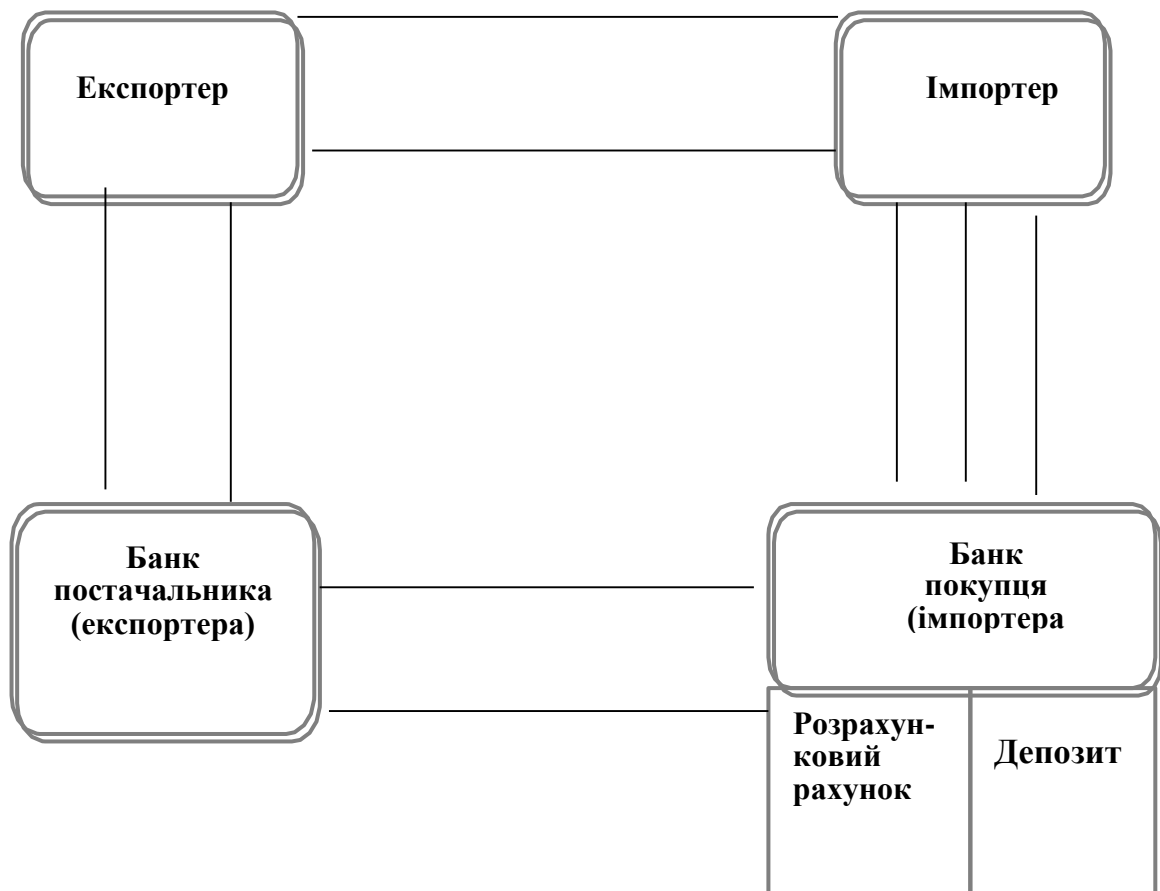
- _____;
- _____;
- _____;
- _____;
- _____.

Вправа 2. Розрахунки за допомогою відкритого рахунку доцільно використовувати, як правило, у разі, якщо:

- _____;
- _____.

Вправа 3. За наведеною схемою опишіть послідовність дій при розрахунках чеками та занесіть дані в таблицю:

Механізм розрахунку чеками

	Оформлення платіжного доручення для депонування коштів

Вправа 4. *Наведіть характеристику індосаментів за видами, наведеними в таблиці.*

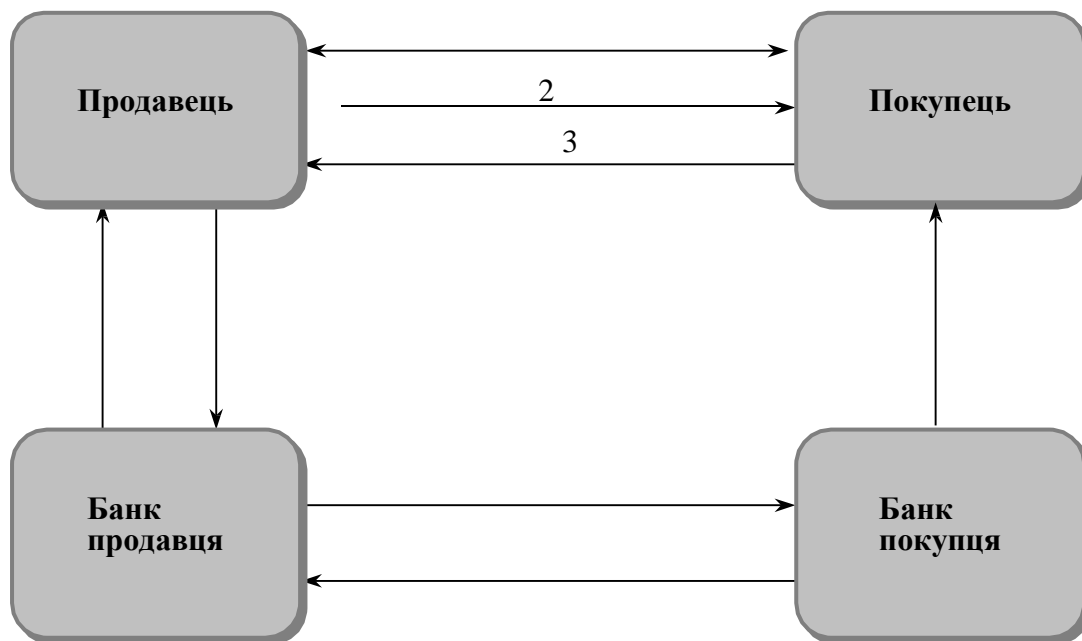
Класифікація індосаментів	
Вид індосаменту	Характеристика
Бланковий	Власник чека ставить на звороті його свій підпис, внаслідок чого чек стає пред'явницьким документом, і будь-який законний власник може одержати по ньому гроші в банку
Іменний	
Цільовий	
Безоборотний	
Передоручений	
Ордерний	

Вправа 5. *Наведіть характеристику чеків за видами, наведеними в таблиці.*

Класифікація чеків	
Вид чека	Характеристика
Іменний	Чек на користь певної особи. Такий документ не може бути переданий за допомогою звичайного індосаменту. Передача здійснюється цесією (передавальним надписом із
Ордерний	
Чек на пред'явника	
Банківський чек	
Фірмовий чек	

Вправа 6. За наведеною схемою опишіть механізм розрахунку покупця з продавцем за поставлені в кредит товари за допомогою простого векселя. Дані занесіть у таблицю.

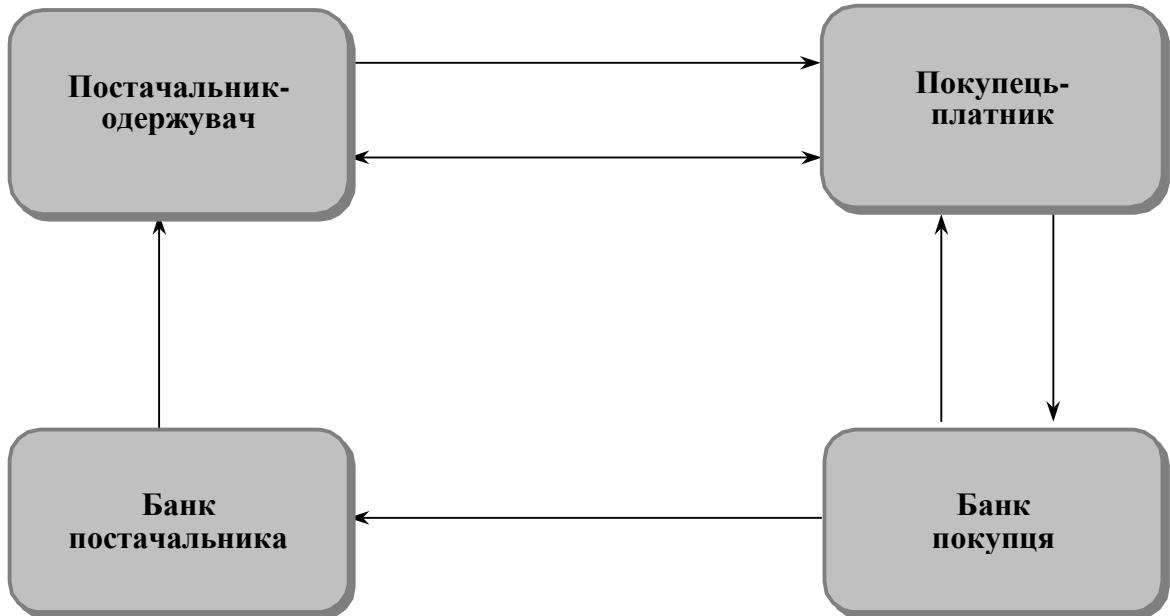
Розрахунок покупця з продавцем за поставлені в кредит товари за допомогою простого векселя

Вправа 7. За наведеною схемою опишіть механізм розрахунку платіжними дорученнями.

Дані занесіть у таблицю.

Розрахунок платіжними дорученнями

Вправа 8. *Опишіть переваги та недоліки всіх недокументарних форм розрахунків.*

	Переваги	Недоліки
Авансовий платіж		
Платіж на відкритий рахунок		
Банківський переказ		
Чек		
Вексель		

Практичні завдання

1. Комерційний банк уклав договір авалю з векседавцем – гірничо-збагачувальним комбінатом (ГЗК). Угодою передбачається, що аваліст несе відповідальність за платіж за простими і переказними доміцильованими векселями строком не більше як 6 місяців від моменту пред'явлення. Аваліст гарантує в разі невиконання (часткового виконання) векседавцем зобов'язань за такими векселями:

- простий вексель на 100 тис. дол. США;
- переказний вексель на 85 тис. дол. США;
- переказний вексель на 125 тис. дол. США оплатити на вимогу векселедержателя суму неоплачених векселів, пеню в розмірі 6 % починаючи від дня строку платежу на суму неоплачених векселів, а також витрати, пов'язані з невиконанням вексельних зобов'язань.

Векседавець, у свою чергу, бере на себе зобов'язання заплатити банку комісійну винагороду за надання авалю в розмірі 1,5 % від вексельної суми протягом трьох календарних днів після укладення договору авалю.

Зазначені щойно векселі надійшли до банку 5 квітня. Комісійну винагороду ГЗК перерахував банку у вівторок 12 квітня.

При настанні терміну платежу векселі 100 та 85 тис. дол. США були погашені векседавцем, а за векселем на 125 тис. дол. США векселедержатель здійснив протест щодо неплатежу.

Поясніть

- Що таке аваль векселів?
- Як вирішить банк питання про авалювання пред'явлених векселів?
- Які записи будуть зроблені в банку при укладанні договору авалю?
- Як вирішить питання банк з векселем на 125 тис. дол. США?

2. Комерційний банк «Дніпро» уклав договір авалю з векселедавцем - деревообробним комбінатом (ДОК). Угодою передбачається, що аваліст несе відповідальність за платіж за простими і переказними доміцильованими векселями строком не більше як 3 місяці від моменту пред'явлення. Аваліст гарантує в разі невиконання (часткового виконання) векселедавцем зобов'язань за такими векселями (табл. 1) оплатити на вимогу векселедержателя суму неоплачених векселів, пеню в розмірі 5%, починаючи від дня строку платежу на суму неоплачених векселів, а також витрати, пов'язані з невиконанням вексельних зобов'язань.

Таблиця 1 **БОРГОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ**

Види векселів	Сума		
	I варіант	II	III варіант
№ 1 простий вексель	100 тис.	10 тис.	90 тис. євро
№ 2 переказний вексель	100 тис.	85 тис.	100 тис. євро
№ 3 переказний вексель	110 тис.	125 тис.	120 тис. євро

Векселедавець, у свою чергу, бере на себе зобов'язання заплатити банку комісійну винагороду за надання авалю в розмірі 1,5% від вексельної суми протягом трьох календарних днів після укладення договору авалю.

Зазначені щойно векселі надійшли до банку 5 квітня. Комісійну винагороду ДОК перерахував банку у вівторок 12 квітня.

При настанні терміну платежу векселі № 1 та № 2 були погашені векселедавцем, а за векселем № 3 векселедержателем був здійснений протест щодо неплатежу.

Поясність:

1. Що таке аваль векселів?
2. Як вирішить банк питання про авалювання пред'явлених векселів?
3. Які записи будуть зроблені в банку при укладанні договору авалю?
4. Як вирішить питання банк з векселем № 3?

ТЕМА 11 Кредитування учасників міжнародних розрахунків

Ключові терміни: міжнародний кредит; кредит: акцептний, вексельний, комерційний, міжнародний, інвестиційний, фінансовий, фірмовий; кредитування експорту; кредитування імпорту кредитна лінія; кредитна угода; кредитний аналіз; лізинг; лізингодавець; лізингоотримувач; овердрафт; факторинг; форфейтинг.

Міжнародний кредит – це економічна категорія, яка виражає відносини між суб'єктами світового господарства (кредиторами і позичальниками) з приводу надання, використання і повернення залучених коштів.

Основні види і форми кредитів:

1. За цільовим призначенням: пов'язаний міжнародний кредит; комерційний; інвестиційний; фінансовий; емісія цінних паперів.
2. За формами надання: товарний; валютний.
3. За суб'єктам надання: приватний ; урядовий; змішаний.
4. За характером забезпечення: забезпечений; бланковий.
5. По термінах: *сверхкраткосрочние* (від 1 дня до 1 місяця); *короткострокові* (до 1 року); *середньострокові* (до 5-7 років); *довгострокові* (понад 5-7 років)

Комерційний кредит - це кредит як різновид розрахунків, тобто розрахунків із розстрочкою платежів.

Основними видами комерційного кредиту є :

- *фірмовий кредит;*
- *вексельний кредит;*
- *обліковий кредит;*
- *кредит за відкритим рахунком;*
- *овердрафт;*
- *акцептний кредит;*
- *рамбурс;*
- *факторинг;*
- *форфейтування ;*
- *лізинг.*

До платіжних умов, які є визначальними при кредитуванні імпорту, відносять:

- авансовий платіж;
- платіж на основі акредитива (з оплатою при пред'явленні);
- інкасо (документи проти платежу);
- платіж після отримання товару (при посередництві з відстрочкою платежу).

Кредитування експорту є необхідним, якщо використані такі умови платежу:

- платіж на основі акредитива (акредитив з відстрочкою);
- інкасо (документи проти акцепту);
- відстрочка платежу.

Самостійна робота студентів

Основні питання практичного заняття.

1 Роль кредиту в забезпеченні зовнішньої торгівлі, його види та зв'язок з умовами платежу.

2 Кредитування імпорту. Пряме банківське кредитування імпортера, кредитування на основі векселя та документарного акредитива.

3 Кредитування експорту: короткострокове кредитування експортера; експортний факторинг та форфейтинг; експортний лізинг.

Основні питання самостійної роботи.

1. Світовий ринок позичкових капіталів. Ринок євровалют.
2. Фінансування імпорту.
3. Фінансування експорту.

Теми для рефератів.

1. Особливості кредитування розрахунків на основі банківських кредитних ліній.
2. Види банківського кредиту та організація кредитування розрахунків при експорті.
3. Проблеми лізингу в Україні.
4. Перспективи факторингу в Україні.

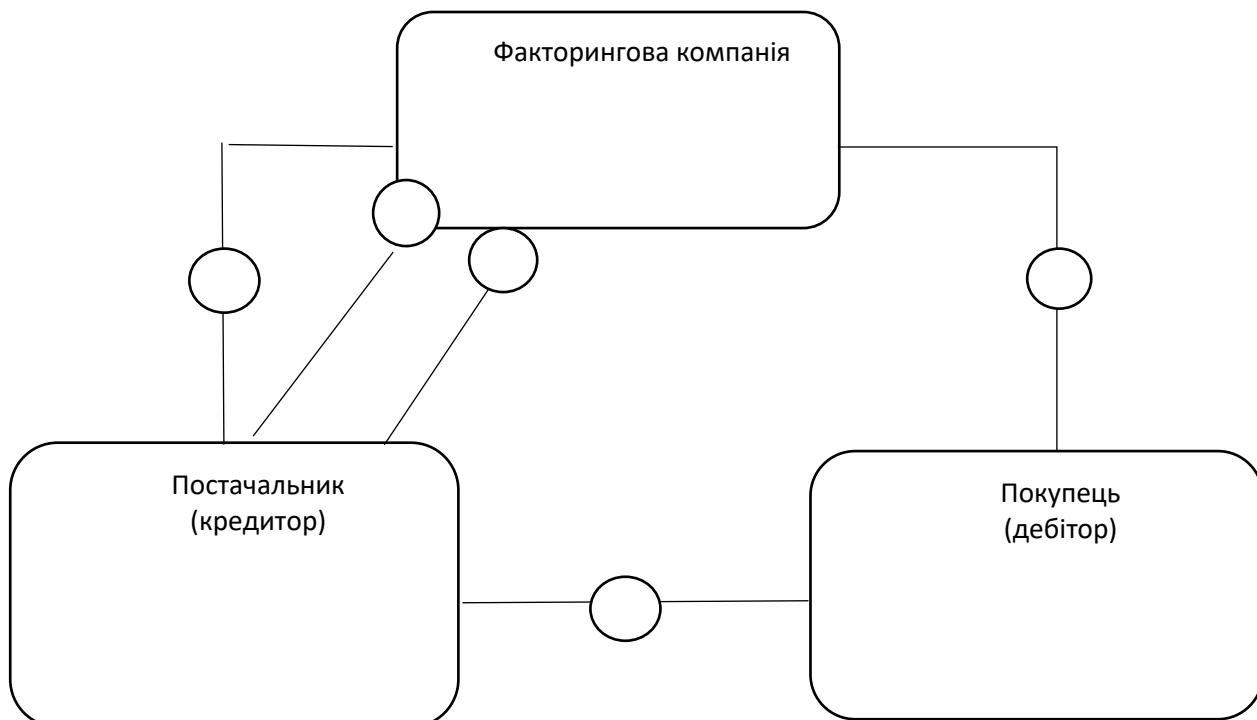
Вправа 3. Назвіть, які ви знаєте види комерційного кредиту та дайте їм характеристику.

Види	Характерні ознаки
фірмовий кредит	
вексельний кредит	
обліковий кредит	
кредит за відкритим рахунком	
овердрафт	
акцептний кредит	
рамбурс	
факторинг	
форфейтування	
лізинг	

Вправа 4. Назвіть основні види факторингу

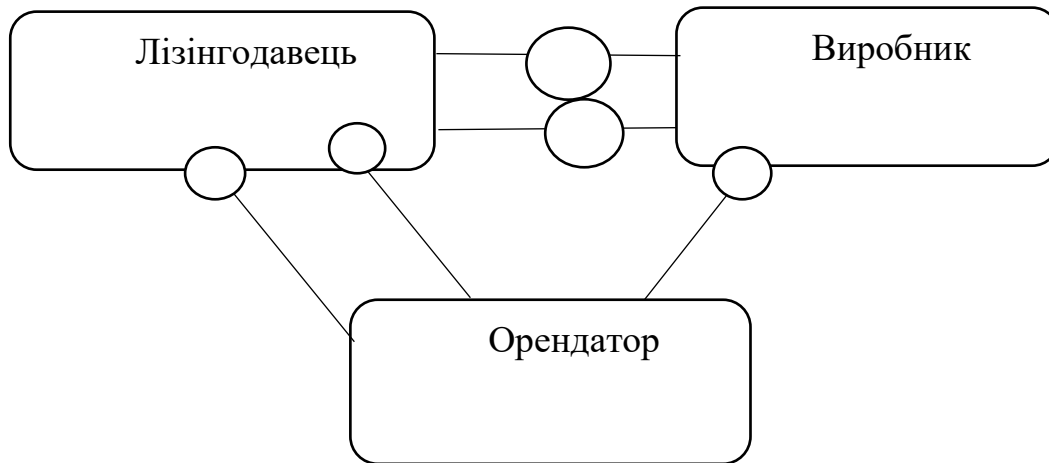
За видами операцій	За ступенем інформованості дебітора

Вправа 5. Опишіть послідовність дій на схемі при організації факторингової операції та занесіть у таблицю.

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____
- 4 _____
- 5 _____

Вправа 6. За наведеною схемою опишіть послідовність дій проведення лізингу.

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____
- 4 _____
- 5 _____

Вправа 7. Напишіть переваги та недоліки форфейтингу для експортерів

Переваги форфейтингу	Недоліки форфейтингу

ТЕМА 12. Банківська гарантія як інструмент забезпечення виконання зобов'язань у міжнародних розрахунках

Ключові терміни: *банківська гарантія; поручительство; платіжне зобов'язання; принципал; банк-гарант; бенефіціар; авізуючий банк; непрямі гарантії; відклична банківська гарантія; безвідклична банківська гарантія.*

Банківська гарантія – це зобов'язання банку сплатити відповідну грошову суму у разі невиконання або порушення контрагентами умов контракту.

Банківська гарантія може бути видана як *поручительство* чи як *зобов'язання* здійснити платіж.

Поручительство є однією з форм гарантії і являє собою договір, згідно з яким одна особа (поручитель) бере на себе перед кредитором відповідальність за виконання боржником зобов'язання у повному обсязі або тільки частково. Поручительство має акцесорний характер і має силу тільки в тому випадку, коли діє головне зобов'язання.

Платіжне зобов'язання є формою гарантії, яка створює неакцесорне, абстрактне зобов'язання щодо бенефіціара. Гарант залишається зобов'язаним навіть тоді, коли зобов'язання, яке становить основу договору, з якихось причин утрачено. Він повинен без заперечення здійснити платіж на першу вимогу.

Принципал – наказодавець за гарантією, який уповноважує свій банк виставити гарантію, він же дає інструкції своєму банку щодо того, яку гарантію необхідно надати (її вигляд, сума, дата закінчення строку дії, специфічні умови тощо).

Банк-гарант – банк, який виставляє гарантію (банк принципала).

Бенефіціар – особа, на користь якої виставлена гарантія.

Авізуючий банк – банк, що здійснює авізування бенефіціару отриманої від банку-гаранта гарантії

Непрямі гарантії – це коли банк-гарант і авізуючий банк не є кореспондентами і у проведенні операції бере участь ще банк-посередник (загальний кореспондент) або кілька банків-посередників.

Банківські гарантії поділяються на два типи – *відкличні* і *безвідкличні*.

Відклична банківська гарантія – це гарантія, яка може бути відкликана або її умови можуть бути змінені без попереднього повідомлення бенефіціара. Така гарантія не містить твердого зобов'язання банку перед бенефіціаром і, отже, не є достатнім забезпеченням для бенефіціара.

Безвідклична банківська гарантія не може бути відкликана, а її умови не можуть змінюватись без згоди бенефіціара.

Відкличні і безвідкличні банківські гарантії поділяються на умовні й безумовні.

У міжнародній практиці розрізняють два види банківських гарантій-*платіжні* та *договірні*(контрактні) гарантії.

Платіжні гарантії використовуються при розрахунках за відкритим рахунком й у формі інкасо, при розрахунках на умовах комерційного кредиту.

Договірні (контрактні) гарантії забезпечують платежі за будь-якими договорами (наприклад, договір про постачання товару, договір про надання тієї чи іншої послуги тощо) і виставляються банками в забезпечення інтересів імпортера.

Самостійна робота студентів

Основні питання практичного заняття.

1. Банківські гарантії та особливості їх використання в операціях міжнародних розрахунків.
2. Типи та види банківських гарантій. Загальні принципи та правове забезпечення банківських гарантій.

Основні питання самостійної роботи:

1. Дія банківських гарантій
2. Видача банківських гарантій
3. Використання банківської гарантії

Теми для рефератів:

1. Особливості надання банківських гарантій в Україні.
2. «Уніфіковані правила за договірними гарантіями».

Вправи для самостійного виконання

Вправа 1. *Опішіть, в чому полягає акцесорний характер поручительства:*

- _____
- _____
- _____

Вправа 2. *Проаналізуйте основні моменти, які відрізняють поручительство від гарантії.*

Поручительство	Платіжне зобов'язання

Вправа 3. *Назвіть які документи вимагають від клієнтів банки, приймаючи рішення про надання гарантії.*

- _____ ;
- _____ ;
- _____
- _____
- _____

Вправа 4. *Назвіть, у чому полягає правомірне використання банківської гарантії? Чому банківська гарантія практично не використовується?*

Практичні завдання

1. Надайте кваліфіковану консультацію клієнтам вашого банку щодо наступних питань. Поясніть різницю між поручительством та платіжним зобов'язанням.

Клієнт А вашого банку експортує сировину в Італію, йому надійшла пропозиція від нових клієнтів з Польщі. Який вид банківської гарантії ви можете порекомендувати ?

Клієнт Б вашого банку бажає імпортувати поліграфічне обладнання з Німеччини і бажає обрати вид контрактної гарантії.

Яким чином і на яких умовах може бути видана банківська гарантія? Розкрийте особливості використання контрактної гарантії.

2. Українська кондитерська фабрика розраховується з маслозаводом за допомогою акредитива. Угодою між ними передбачено безвідзивний акредитив на суму 150 тис. грн. Фабрика 7 квітня звернулася до комерційного банку з проханням відкрити непокритий акредитив. Кореспондентським договором між банком-емітентом та виконуючим банком за авізування та інші операції з акредитивом передбачено комісійних 0,1%.

Після перевірки всіх необхідних документів кондитерської фабрики комерційний банк відкрив їй непокритий гарантований акредитив. 18 квітня банк-емітент отримав від виконуючого банку реєстр документів на 120 тис. грн. та інші передбачені умовами акредитива документи. На рахунку кондитерської фабрики залишок коштів на 18 квітня становив 30 тис. грн.

У чому сутність гарантії банку при відкритті ним непокритих гарантованих акредитивів? Які документи регулюють відносини між сторонами, що задіяні в розрахунках гарантованими акредитивами?

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Декрет Кабінету Міністрів України „Про систему валютного регулювання і валютного контролю”.
2. Закон України „Про зовнішньоекономічну діяльність”.
3. Закон України „Про інвестиційну діяльність”.
4. Закон України „Про цінні папери і фондову біржу”.
5. Закон України „Про єдиний митний тариф”.
6. Закон України „Про оподаткування прибутку підприємств”.
7. Ачкасов А.И. Типы валютных операций и другие виды сделок на международных денежных рынках. - М.:Консалтбанкир, 1994. - 62с.
8. Блайер А.И. др. Риск колебания курса валюты и выбор валюты при заключении сделок в сфере внешней торговли: Пер. с польск. - К.: Украина, 1993.
9. Бункина М.Я. Валютный рынок - М.: АО "ДИС" , 1995. - 112с.
10. С.Я.Боринець Міжнародні фінанси: Підручник. - К.: Знання-Прес, 2002. - 311с.
11. О.І.Береславська Міжнародні розрахунки та валютні операції: Навч. посібник.; За заг.ред. М.І.Савлука. - К.: КНЕУ, 2002.-392с.
12. Васюренко О.В. Механизм осуществления банковских операций с иностранной валютой. - Харьков: Гриф, 1997.-176 с.
13. Гальчинський А.С. Сучасна валютна система. - К.: LIBRA , 1993 - 96.
14. А.Ф.Золотов Международные валютно-кредитные отношения: Курс лекцій. - К.: МАУП, 2001. - 112с.
15. Луцишин З.О. Міжнародні валютно-фінансові відносини: практична філософія та реалії української економіки. - Тернопіль, Збруч, 1997.
16. Международные валютно-кредитные отношения / Под ред. Л.Н. Красиной М.,1994.
17. Носкова Й.Я. Международные валютно-кредитные отношения: Учеб. Пособие. - М. - .Банки и биржи, ЮНИТИ, 1995.-208с.
18. Основы международных валютно-финансовых отношений: Учебник /Под ред. Проф. В.В. Круглова. М.: Инфра-М,1998-432с.

19. М. Пейро Международные экономические валютные и финансовые отношения / Пер. с франц. М., 1994.
20. Пискулов Д.Ю. Теория и практика валютного дилинга. - М.: ИНФРА - М., 1996 - 224 с.
21. Л.П.Петрашко Валютні операції: Навчальний посібник - К.: КНЕУ, 2001. - 204 с.
22. Рэдхэд К., Хьюс С. Управление финансовыми рисками. - М.: ИНФРА - М., 1996 - 288 с.
23. Міжнародні валютно-кредит щосини /За ред. А.С.Філіпенка, Київ: "Либідь" 1997.
24. Херрис Дж.Менвил Международные финансы /Перевод с англ. - М.: Информационно-издат. дом "Филинь", 1996.- 226с.
25. Циганкова Т.М., Гордеева Т.Ф. Міжнародні організації: Навч. Посібник. - Вид. 2-ге, перероб. і доп. - К.: КНЕУ, 2001. - 340 с.
26. Ющенко В.А., Міщенко В.І. Управління валютними ризиками: Навчальний посібник. -К.: Товариство "Знання", КОО, 1998. - 444с.
27. Ющенко В.А., Міщенко В.І. Валютне регулювання: Навч. посіб.
28. Баринов Э. А. Валютные рынки и валютные операции. М., 1996.
29. Вешкин Ю.Г., Авагян Г.Л. Международные валютно-кредитные отношения: Учебное пособие. М.: Экономистъ, 2005.- 414 с.
30. Внешнеэкономическая деятельность предприятия: Учебник для вузов/ Л.Е.Стровский, С.К. Казанцев, Е.А. Паршина и др.; Под ред. Проф. Л.Е.Стровского.-2-е изд., перераб. и доп.- М.: ЮНИТИ, 1999.- 823 с.
31. Воротилова О.А. Международные валютно-кредитные отношения: Учеб. пособие/ ВолгГТУ. - Волгоград, 2003. - 104 с.
32. Гусакова Н.П., Белова И.Н., Стренина М.А. Международные валютно-кредитные отношения. М.: Инфра-М, 2006.- 314 с.
33. Диденко Н.И. Мировая экономика: экономическая политика в открытой экономике: Учебное пособие. СПб.: Изд-во СПбГТУ, 2001.- 206 с.
34. Диденко Н.И., Черногорский С.А. Мировая экономика. Анализ мировых валютных рынков: Учебное пособие. СПб.: Изд-во Политехн. ун-та, 2005.- 246 с.

35. Дэниелс Джон Д., Радеба Ли Х. Международный бизнес: внешняя среда и деловые операции. Пер. с англ., 6-е изд.- М.: Дело, 1998.- 784 с.
36. Карелин В.С. Международные валютно-кредитные отношения. Практикум - 2 изд. М.: Издательство: Дашков и К., 2006.- 128 с.
37. Котелкин С.В. Международная финансовая система: Учебник.- М.: Экономистъ, 2004.- 541 с.
38. Краткий внешнеэкономический словарь-справочник. М.: Международные отношения, 1996.
39. Кузнецов В. С. Международный валютный фонд: новая роль в мирохозяйственных связях. М., 1999.
40. Линдерт П. Экономика мирохозяйственных связей: Пер. с англ. / Общ. ред. и предисл. О.В. Ивановой.- М.: Прогресс, 1992.- 520 с.
41. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения: Учебник/Под ред. Л.Н.Красавиной.- 2-е изд., перераб. И доп. - М.: Финансы и статистика, 2001. - 608 с.
42. Мовсесян А.Г., Огневцев С.Б. Международные валютно- кредитные отношения. М.: Инфра-М, 2006.- 312.
43. Моисеев С.Р. Международные валютно-кредитные отношения: Учебное пособие.- М.: Издательство «Дело и Сервис», 2003.576 с.
44. Потенко Л.И. Международные валютно-финансовые отношения: Практикум.- Владивосток: Изд-во ВГУЭС, 2003.- 40 с.
45. <http://slovari.yandex.ru/search>
46. <http://www.rubricon.com/partner>
47. <http://www.dis.ru/slovar/economic/1971.html>
48. http://law-terms.astcom.ru/4387_platezhnyy_balans/
49. <http://jur.vslovar.org.ru/1270.html>
50. <http://www.fxclub.Org>

ЗМІСТ

Вступ.....	3
ТЕМА 1. Середовище міжнародних валютно-фінансових і кредитних відносин.....	4
ТЕМА 2. Платіжний баланс країни.....	10
ТЕМА 3. Регулювання міжнародних валютних відносин. Валютна політика.....	16
ТЕМА 4. Міжнародні валютні ринки.....	18
ТЕМА 5. Валютний курс та фактори, що на нього впливають. Теорії валютного ринку.....	25
ТЕМА 6. Види валютних ризиків та їх вимірювання. Управління валютним ризиком.....	32
ТЕМА 7. Загальні основи організації міжнародних розрахунків.....	39
ТЕМА 8. Умови поставок і документи в міжнародній торгівлі.....	43
ТЕМА 9. Документарні форми розрахунків.....	46
ТЕМА 10. Недокументарні форми розрахунків.....	54
ТЕМА 11 Кредитування учасників міжнародних розрахунків.....	62
ТЕМА 12. Банківська гарантія як інструмент забезпечення виконання зобов'язань у міжнародних розрахунках.....	67
Список літератури.....	71

Навчальне видання

МІЖНАРОДНІ КРЕДИТНО – РОЗРАХУНКОВІ ТА ВАЛЮТНІ ОПЕРАЦІЇ

Методичні вказівки до практичних занять
для студентів спеціальностей
073 «Менеджмент»,
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

КЛЕПШКОВА Світлана Володимирівна
ШЕВЧЕНКО Марина Миколаївна
ДРУГОВА Олена Сергіївна

Роботу до видання рекомендував проф. Міщенко В.А.

В авторській редакції

План 2018 р., поз. 327

Підп. до друку 08.08. 2018 р. Формат 60x84 1/16. Папір офсетний.
Riso-друк. Гарнітура Таймс. Ум. друк. арк.
Наклад 100 прим. Зам. № Ціна договірна

Видавничий центр НТУ «ХП».
Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 5478 від 21.08.2018 р.
61002, Харків, вул. Кирпичова, 2

Друкарня ФОП Заночкин Д.Л., 61024, Харків, вул. Плеханівська, 16
т.0577579382